



DES

ERASMI ROTERO=
DAMI de Contemptu m^o
di Epistola, quã cõscripsit
in gratiam ac noie Theo=
dorici Harlemei Ca=
nonici ordinis diui
AVGVSTINI.

Antuerpiæ apud Guiliehmum Vor=
stermannum. Anno. M. D. XXV.



ERASMVS ROTERODAMVS

Candido Lectori S. P. D.

SAepe questus sum optime lector, me grauari studiis amicorum, qui me uiuo & reclamanti euulgant quaslibet nugas, quas puer etiã exercendi stili gratia lusi, nihil minus cogitans quã ut in hominũ manus uenerent. Quaquidem in re hoc etiam sum infelicior, quod nunc prodeunt hoc felicissimo seculo, minus obnoxia futura sannis hominum, si tum fuissent edita, cum primũ essent cõdita. Nunc leguntur ut à sene prodita, quæ nec adolescens in hoc scripsi, & leguntur ab hac etate, quæ tam multos habet naris emunctissimæ. Olim uix annos natus uiginti, ad improbas preces Theodorici cuiusdam qui adhuc in uiuis est, scripsi epistolã qua ille cupiebat Iodocum nepotem ad suæ uitæ consortium euocare. Huc sepius descriptæ, & passim euulgatæ mecum addidere nomen, cum mihi nullus sit nepos Iodocus. Alicno stomacho scripsi, & ut res ipsa clamitat scripsi neglecte, ludens extempore in locis communibus, nulla tum instructus autorum lectione. Ac palam minitabantur sese edituros, nisi ederem ipse, relegi, ac pauculis uerbis immutatis, passus sum officinis committi. Sic opinor fiet aliquando, ut de sinã pueritiæ meæ enenias adamare. Bene uale lector optime, & si legis hæc cum uenia lege, et sic lege ut alieno scripta stomacho.

THEODORICVS HARLE

MEVS Iodocone poti doctif

simo, S. P.



Quidam quidem Iodoce adolescens char-
rissime non mediocris mihi ad te scri-
bendi inceſſit cupido, ſed hactenus pu-
dore magis quam negligentia ſilui, ue-
ritus ſcilicet ne te ſingulari tū prudētia
tū eruditione hominem, ego admonere parans (ego in-
quā natu quidē haud multo maior, ceteris autē rebus lō-
ge inferior) aut ululas Athenas (ut in prouerbijſ eſt) aut
in ſyluam ligna ferre uiderer. Non q̄ dubitarem quin-
tu (ut es animo leniſſimo optimoq̄) adhortationem no-
ſtram in optimam partem acciperes, ſed ne ego parum
modēſti uiri officio functus uiderer, qui te admonere tes-
tarim à quo me admoneri longe æquius erat. Quid igitur
faciam? Scribam ne? At id pudor uetat. Sileam uero
At è regione id amor tui Iodoce non ſinit. Ergo ne per-
petuo herebit in dubio animus, hinc ſuadente amore,
hinc diſſuadente pudore? Verum ambiguo animo uix
quicq̄ eſt moleſtius. Vincat tandem uincat quod æquum
eſt uincere, cedat amori pudor. Pluris mihi debet eſſe
tui cōmodi ratio, imò tuæ ſalutis, q̄ alienæ de me opinio-
nis, q̄ ſi noſtrū ſcribendi officiū arrogātiæ magis q̄ pru-
dētiæ dabitur, ceterum arte peccato meo dāda uenia eris

A bene-
uolentia
Exordiū

quatenus ab amore (qui nihil consulte agere solet) profectū uidebitur. Malui enim a maner scribendo audiētius quā pudenter tacendo prudētius agere. Nec ucreor omnā no ne hoc patrono (amorem nostrum loquor) absolui ne queam. Nequē enim aut simplex est aut uulgaris, sed et geminus et singularissimus, Maxime siquidem ac plurime necessitudinis tecum mihi cause intercedunt, mutui à pueris conuictus, mira quaedam animorum consensio, communia optimarū artium studia, innumerata tua et ga me officia, denique singularis et tua et tuorum in me beneuolentia. His oibus etiā sanguinis affinitas accedit. Quid autem ea necessitudine potest esse copulatius, quæ quasi duplici catena colligatur, hinc sanguinis uinculo, hinc coniunctissima quadā charitate animorū (Itaque uelim sic tibi mi Iodoce persuadeas, neminem unquam sibi quam tu mihi es fuisse chariorem. Quando autem te æque atque me ipsum diligo, aut etiam amplius, æquissimum est ut tua salus non minori mihi curæ sit, quàm mea ipsius, imò facit id (nescio quo pacto) uerus amor, ut acerbius amica quam nostra incōmoda doceamus, eiusque commodi quam nostri finis cupidiores: denique (ut paucis dicam) facit ut homo sit homini charior quam ipse sibi. Quod equidem de te sperare de me planè affirmare possum. Hinc mihi eam fiduciam sumpsi, ut modestè paulisper oblitus, hanc hortatoriam ad te epistolam scriberem, qua tu planè à mundi strepitu commercioque abducere, atque ad monasticam id est solitariam tranquillamque uitam transferre cupis

Propositi
tio totius
argumēti

Res ardua, & quæ non passim vulgo persuadeatur. sed quoniam ea vitæ tuæ integritas est, ut iam nunc præter habitum (in quo mihi quidem gratulor) propè nihil suum in te mundus habeat, exhortationem meam non inane[m] futuram confido, quandoquidem eodem te et optime animi impetus, & nostra uocat oratio. Quis enim dubitat ei rati cursum esse facillimum, quæ & uentis fertur & amne secundis? Quanquam autem in optimam spem tua me probitas uocet, nunquam tamen timere desinas, donec nequissimo isti & lubrico seculo ualedixeris, atq; ad amobiu[m] tanq[ua]m in tutissimu[m] sinu[m] te receperis. Argum[en]tationis
 Quoties enim (crede mihi) discrimina in quibus tua uita uersatur mecum pertracto (id autem facio propè semper) astutia
 toties singulari tui amor anxium me atq; soliatum reddit, nec aliter afficior q[ua]m pia mater quæ gnato unico, eodemq; clarissimo fretum aliquod crebris infame naufragijs nauigante, seuissimum uentorum turbinem surgere non sine lachrimis uidet, pallefcit, trepidat, & stuat gnatum in somnis cogitat, gnatum dormiens somniat, semperq; animo peiora ueretur, semperq; timet grauiora pericula ueris. Atq; utinam ego non minora ueris pericula timeam. Sed noui ego, noui Iodoæ noui, quos istud seculi fretum habeat motus, quæ uitæ pericula, quot mortuum genera, unde pridem sassa rate uix exigua uehente tabula nudus euasi. At tu forsitan ceu temere securus timidius culum me uocans securum esse iubebis. Atqui isto pacto pectori nostro metum non exemeris, imò ad e-

duxeris, tantumq; abes, ut securum præstiteris, ut spes
 etiã nostrã propemodũ oẽm labefeceris. Tanto enim pe-
 riculosius discrimini pates, quanto minus intelligis, aut
 certe si intelligis nõ caues, nihil ista confidentia pernicio-
 sius, nihil dementius. Quid enim eo nauita uecordius, q̃
 inter spumantes aspergine scopulos, syrtis furcetes, uo-
 racesq; pelagi uortices tẽpestate sæuissima rate deniq;
 parũ firma nauigãs nihil metuat periculi, sed ad guber-
 naculum resupinus cantitet, uectoresq; suos uetat esse so-
 licitos? Quis non eiusmodi hoĩs & temeritatem exhor-
 reat & incolumitati timeat? Neq; ego mi Iodoce prius
 tibi timere desinã q̃ tu inquietissimũ istud seculi pelagus
 desines temerarius nauigare. Ridicula, inquit, compara-
 tio. Quid seculi & pelago conuenit, cum altero nihil sit
 blandius, altero nihil horridius? Imò si propius inten-
 dere uacet, haud scio, an ulla sit accommodatior. At tibi
 syrenum male dulces moduli, quibus præter nauigantes
 sopire, tumq; mari mergere solitæ feruntur, male blan-
 das seculi illecebras inepte uidentur exprimere? Quæ
 utinã uideas quos adollescens tuae laqueos, quos dolos
 quæ retia tetenderint, Harũ igitur fac littus fugias (fuga
 enim tutissima est) nec temere confidas ista te impune
 nauigaturum, ubi fecisse naufragium uides Dauid, Salo-
 monẽ, itemq; alios & plures etnobiliores, quã ut hoc
 loco commemorandi sint. Hoc breuiter dixerim, Nemo
 penè eua sit, nisi qui fugit Vlysses, Homero autore, qui
 sapientis perfectiq; personã gerũ, syrenũ istarũ uoces

Seculi pe-
 lagiq; pe-
 riculorũ
 cõpatio.
 Syrenes.

multo studio (ut qui cera aures oppleuerit, seq; malo ru-
 dente astrinxerit) uix effugit. Tibi porrò quid spei est
 in cuius unius pernitiè tot pariter res coniuarunt, etas
 lasciuens, forma alliciens, opes, facultas, libertas, mon-
 strorū deniq; istorū heu nimū dulcium nocturna diutur-
 naq; carmina? Nec tibi minus metuēdos censeo prominē-
 tes istos atq; acutos scopulos, seculariū dignitatū fastigia,
 in quos si te uiolētior flatus impulerit pulchre se tibires
 habebūt, si breui tabula natantem in littus aliquod igno-
 tū procella eijciat. Quid charybdiū inexplebiles uora-
 gines, quæ si quā forte corripuere ratem currentē si stere-
 atq; crebrius in orbē actam absorbere memorantur, nā
 obscurū habent auaritiæ simulachrū? quæ insatiabili ha-
 bendi studio pectus exagitant, nunq̄ sinit esse quietum
 donec absorptū baratro demergat. Nūc syrtiū furibun-
 dos æstus, indomitos irarū impetus accipe, quarū istic tā
 copiosior materia, quanto offēsa crebrior. Quid uē-
 titi? Nōne tū assentatorū, tū maledicorū sermones pestife-
 ros pulcherrime referunt? Qui (nihil refert) unde flent
 perinde utriq; timendi. Nā si secundi, in asperrimas cau-
 tes puppim præapitem ferunt: sin aduersi, nihilominus
 in syrtes agunt. Et quid horrenda illa fluctuū alternatio
 modo ad sydera sese tollentiū, modo in seipsa residētū
 q̄ apte fortunæ uiciisitudinē uarietatemq; exprimit, qua
 plerunq; fractus animus ad impatientiā deiicitur, dum
 ruper beatus subitam calamitatem ferre nescit. Præter-
 eo tempestates, taceo nocturnos errores, syderum fallā

Scopuli

Charybdis

Syrtes

Venti

Cautes

Procella

Aequor
placidū
& fallax

iam, beluarum (quas pontus alit) mille genera nō com-
memoro, quae ipse pro tuo ingenio & plenius excogita-
bis, & rectius interpretabere. Quid q̄, ne tum quidem
fidēdum est, cum tibi placidum blanditur aequor, cum se
uitrea strauere procellae, cum aeris arridet serenior fa-
cies? Id enim agitur ut te subita tempestas sopitum inue-
niat. Proinde haud scio, sit ne seculi prosperitate uirtuti
a diuersius quicquam, quicquam nocentius quicquam ini-
micitius. Nā scriptura teste multos quidē frangit calami-
tas, longe uero plures prosperitas soluit. Tu igitur mun-
do blandiēti caue quiquā fidis, ne te (quod deus auertat)
fracta nauis natantem poetico illo desleamus uersiculo.
O nimium caelo & pelago confise sereno
Nudus & ignota Palinure iacebis arena.

Periculosum est morari in mundo.

Capitulum Secundum.

Viden optime Iodoce quanta te circumstent peri-
cula, cui uel ipsa est periculosa tranquillitas?
Quid: tunc speras haec te superare discrimina
ut nihil ulla ex parte detrimēti capias, praesertim in ista
aetate quae uel suo pte impetu in flagitia prona fertur, ne-
dum cum tot irritamentis impellitur? At spero inquis.
Speres licet, & ego quoq; unā spero, sed tamen uereor
ne frustra sperauerimus. Tu uelim hanc nostram spem
paulo reddas securiorem. Sed facile suspicor quid inter
haec legenda tecum submurmures. Usque adeo ne istic tu
sunt omnia? Ita ne soli seruabuntur monachi? Ergo

ne perituri omnes ceteri? Minime uero. Non diffiteor
et istuc esse quorum nomina liber ille uita teneat anno-
tata, neq; qui in monasterium commigrarunt, ij continuo
res suas ita in tuto collocauere, ut planè se auros uiuere li-
ceat. At tantum inter hos et istud uitæ genus interest,
quantum inter eum qui iam in portu nauigat tametsi nõ
dum retinacula fixerit, et eum qui medio adhuc pela-
go fertur, uel potius inter eum qui natat in undis et eum
qui terra facit iter. Non perijt qui commoratur in mün-
do, sed periculo propior est. Ego uero mi Iodoce, quo-
niam tibi optime consultum uelim, sumq; tuæ salutis for-
tasse te ipso studiosior, discrimina fugere, tuta captare
iubeo. Qui amat periculũ (ut ait sapiens) peribit in illo.
Quæso te quorsum opus est se uis iactari fluctibus, cum
terra pateat iter et tutius et commodius? Quis (nisi
prorsus oculis captus) qui non uideat longe esse tutius, in-
cundius, commodiusq; per amoena atq; uirentia prata
absq; formidine iter agere, quàm inter tot mortis image-
nes, perpetua cum anxietate uersari? Eò ne cæcitatũ uẽ-
tum est, ut nostris etiam erumnis delectemur, et (ut a-
pud Vergiliũ est) insano iuuet indulgere labori? Huc
ades o Iodoce, quis est nam ludus in undis?

Hic uer perpetuum, uarios hic flumina circum
Fundit humus flores, Hic candida populus antro
Imminet, et lentæ texunt umbracula uites.
Huc ades, insani feriant sine littora fluctus.
Hic liquidi fontes, hic mollia prata, uirentsq;

Hic nemus, hic ipso tecum consumeret eum
Libuit hoc Vergiliano carmine te ad nostras delicias ab
istis uocare fluctibus: Sed nescio quibus prestigijs ani-
mi tibi fascinat oculos male blanda mundi species, gesti-
entemq; animum itidem ut uisco quodam impeditum
moratur ac detinet. Subit enim continuo suata illa re-
rum facies, iamque euntem blande reuocat, quid inqui-
ens, agis demens? Cur & te & tuos is perditum? Ita ne
uniuersos deseris crudelis? Ut sodales charissimos, atq;
amicorum turbam contemnas, parentum non miseret?
Et quid tandem anime misere illi futurum censes, quo
te amat misere, que te deperit, que te maritum optat?
Vide etiam atq; etiam, quid inceptes. Mollior es, quam
quirem tam duram perficias. Ista etas, ista forma, mul-
to alijs rebus conueniunt, Vah tam indigne cui florem
patieris excidere? Solus perpetuo mœrens carere iuue-
ta? Senibus, quibus iam uita desijt esse suauis, ista re-
linquas, tu puer es, nec te quicquam nisi ludere oportet.
Vel illud respice. Domi res tibi ampla est, futura
amplior si manseris. Ea perit. Honoribus satis orna-
tus es, clariores impendent, ni te subtraxeris. Hæc om-
nes querunt, tu unus quæ sita relinquis? Ergo ne abis
nunquam posthac his fruiturus gaudijs, his opibus, his
& his commodis? Saltem da spaciū tenuemq; moram
mala cuncta ministrat impetus. Audisti, audisti? Et istæ
Syrænum uocês sunt sed tu per salutem tuam caue auscul-
taueris. Vlyßem te præsta. Mentem tibi excantabunt,

6
si aures accommodes, Blādissimæ quidē sunt, atq; ita ut
uel saxea pectora permoueāt. sed mortiferas esse atq; in
eternum exitium ducere memineris. Huc potius aures,
huc oculos, huc animum flecte, collige quicquid in te est
uirium, intende q̄ potes acerrime mentis aciem, nihil tibi
ineptus blandiaris, rem ipsam introspecte, uidebis pro-
fecto, si quid tamen uidebis, q̄ putida, q̄ inania, q̄ deniq; te
sint indigna que euolare non sinunt.

De contemnendis opibus.

Cap. III.

Quid enim tibi pollicetur mundus quod tanti sit
ut eius gratia salutem tuam in dubium uenire
sinas, atq; à nostris uelis abesse delitijs? Quid
inquā tibi pollicetur? Opū affluentia? Nā eas in primis
mirantur mortales. At his nihil miserius, nihil uanius, ni-
hil puiciosius. Hæ omnis flagitij & magistræ & mini-
stræ Neq; enim temere omnium malorum radicem scriptura
appellat cupiditatem. Hinc amor sceleratus habendi na-
scitur, hinc iniuriæ oriuntur, hinc factiones pullulant,
hinc furta, hinc peculatus, hinc sacrilegia, hinc rapinæ
hinc latrocinia proficiscuntur. Hæ incestus pariūt, hæ
adulteria gignūt, hæ supra nutriūt, hæ amores insani si-
mos luxūq; alūt. Deniq; qd non mortalia pectora cogit
auri sacra fames? Vides igitur q̄ sapuit Flaccus Horatius
q̄ eas summi materiā mali uocās in mari præcipites dari
iubet, si scelerum, inquiens, bene poenitet. Tanta enim re-
bus societas, ut etiam uocabulis ipsis cognatio quedā es-
se uideatur uitij ac diuitijs. Quotumquēq; mihi dabis.

diuitiam, qui non alterutro morbo laboret, aut auaritia
(qua nihil est tetrius) si natura ad rem sit attentior, aut
luxu (quo nihil putidius) si paulo sit ingenio benignio
re? Alter rei seruus non dominus est, alter haud diu erit
Alter habetur non habet, alter mox habere desinet. Al
ter iuuat magnas inter opes inops, alter abutitur non uti
tur. Pulchre haec intellexisse Eutrapelus quidam mihi
uidetur, quem eum à quo forte laceßitus esset, sicula sæ
solitum accepimus. Non conuitijs, non ueneno, non fer
ro petebat, preciosis uestibus ditabat hominem ratus id
quod est, diuitias sui famem excitare, habendi famẽ uir
tutem dedocere, atque ad omnem turpitudinem ac dede
cus impellere. Sed fac nihil horum euenire, tu sane sis
rara avis in terris, nigroque simillima cygno. Quid tan
dem pulchri habent ista pretiosa pondera, quæ et mo
leste parantur, et anxie seruantur, quorum congestio,
diros labores, custodia anxios metus, amissio miseros af
fert cruciatus? Nullæ ergo homini locupletis feræ, aut
partis peruigil incubat, aut parandis inhiat, aut amis
sa dolet, damnnum iudicat quoties lucrum non fecerit. Et
quid si montibus aurum æquauerit, aut si potis est uel
uicerit? Auxit sarcinam, accumulauit curas, aggestit me
tus ac molestiam, parauit sibi custodiæ munus, miseræ
laborisq; plenissimum. Crescentem sequitur cura pecu
niam. Crescat amor nummi quantum ipsa pecunia crescit.
Et minus hanc optat qui non habet. Deniq; misera est
magni custodia census. Vult eius ille Horatianus male de

7

se meritam patronū iudicabat, cuius ingenio à paupertate sua abductus fuerat, seq; nō diuitē sed miserū factū putabat, orabatq; ut quāprimū uitæ priori redderetur. Laudandus ille quidem, qui mature resistuerit. At auarus si molesta inquit est cura, dulcis est nummus, non me pigebit laboris dum crescant loculi. Sed dic mihi hominum stultissime dicam an miserrime, cui nihil satis est qui opibus tuis aut arca ferrata reconditis, aut (ut magis sapias) humo defossis non aliter q̄ hesperius ille serpēs malis aureis noctes diesq; incubas, quorsum tandem census istos utiles esse, aut quid reris habere pretij? Nēpe nil aliud sunt quā es merum idq; in facies titulosq; concisum, quod nec edaces animi tui curas submoueat, nec morbos ullū ue corporis incommodū aut pellat aut arceat, ne dum mortem. At ne egeam (inquis) præstant. Nugaris, imò ut semper egeas faciunt. Ut enim homini hydropico potus situm non extinguit, sed accendit, ita tibi rerū copia, habēdi studium crescit. At quisquis plura quærit in se egere declarat. Adde nūc in fidē rerū tuarū leuitatē. Quæ tu tanto temporū spacio, tanta molestia, per fas nefasq; unde cunq; congeßisti, si fortuna (ut aiunt) rotauerit, continuo te deserto aliò commigrabunt, tuque modo Cræso beator subito Iruis eris. Hoc clarius est q̄ ut in eo multam sermonem teramus. Quod enim coram uideri est ex regijs opibus, ad extremam redactos inopiā? Sed fac stabilia esse, fac non deserere uiuum nummū defunctum sequetur? Tibi in sepulchrum ituro, et

tantis rerum copijs, uix breue idemq; sordidum inuolu-
 crum tollere licet, cetera iam dudum alios habent dños
 Tum si qua bene gestorum substantia recōdita fuerit, ea
 una in pretio erit, ea una abeuntem non deseret domi-
 num. Tanti igitur suauissime Iodoce tibi non sint uel uni-
 uersa prædia, & omne aurū quod tagus & rutila uol-
 uit Pactolus harena, ut salutis tuæ uel iacturā facias, uel
 moram feras. Quin potius si tantopere ditari iuuat, quo
 uere diues euadas, domini consilium audi: The sauriza tū
 ubi thesauros in celo, ubi nec erugo, nec tinea demolitur
 & ubi fures non effodiunt, nec furantur. Nihil ea opu-
 lentia puta egentius, abundare nūmis egere uirtutibus.
 Nihil eo lucro infelicius, quod a nimæ damnum adferat
 Turpissimum ergo homini, & erudito, & Christiano, id
 cum summo salutis discrimine improbesctari, quod eth-
 nicis philosophis uel literarum, uel famæ gratia, contē-
 nere haud fuit difficile.

Mortiferas atq; acerbæ esse uolupta-
 tes carnis. Cap. III.

AN forte te dulces illecebre capiunt? Blandissi-
 mæ quidem dominæ & fucata sua specie orbem
 ferè totum capiētes. Sed tu fucum detrahe, caue cutis ar-
 tificio fucatus nitor te permoueat. Non quid appare-
 ant, sed qd sint inspice. Videbis istis nihil esse tetrius,
 nihil spurcius, nihil pecudi uicinius. Nulla enim omni-
 um re ad brutorum conditionē propius accedunt homi-
 nes, quàm fœdissima carnis libidine, quæ eo nocentior

Quo blandior, ut eam diuinus ille Plato esca malorum
 aptissime uocauerit. Ut enim esca hamo prefixa pisciu-
 los allicit, seq; captantes capit, ita dem illa melle quod data
 sua uenena dissimulās animas prædæ auidas pelliat, pel-
 lectas inficit, infestās inclementer perimit. Et ne te diu
 morer, acipe philosophi sentētiā Ethnici quidē, sed
 planē Christiano dignam, quam apud Ciceronem se ni-
 or Cato se Tarenti ab Archita Pythagoreo accepisse cō-
 memorat. Ait enim, nullam capitaliorem pestem, quā
 uoluptatē hominibus à natura datam, cuius uolupta-
 tis auidæ libidines temere & effrenate ad potiundum
 incitarentur Hinc patriæ proditiōes, hinc rerum pub.
 euerfiones, hinc clam destina cum hostibus colloquia na-
 sci dicebat. Nullum deniq; scelus, nullum magnum fac-
 nus esse, ad quod suscipiendū non libido uoluptatis ima-
 pelleret. Etiā illa adnumera ex ea aegritatē, ex ea in-
 famiam, ex ea & graues & turpes corporis morbose ex
 ea animi cecitatem, ex ea numinis contemptū nasci hāc
 esse omnis miseriæ caput, hanc esse postremo catenam
 qua ad æternos cruciatus trahuntur homines. O acerbā
 dulcedinē quæ tot uallata est miserijs, multæ antea dūt
 comitantur itē permultæ, plurimæ atq; atrocissimæ cō-
 sequuntur. Dicebam modo ad brutorum conditionem
 accedere homines, nunc in ea re peades nobis longe an-
 teponendas uideo. Ille enim gratis, suis qualibuscunq;
 uoluptatibus potiuntur, at homini (deus bone) quanti cō-
 stat breuis illa ac turpis gule uentrisq; titillatio. Vides

quale sit quod in genere uoluptatum uel præstatiſſimè
eſt (ſi quid tamen tibi præſtans dici debet.) Nunc quid
tibi cæteras ſæculi commorem ineptias dicam an furi
as? Mala gaudia dixit quidam, mihi uideor nõ alieno nõ
mine uocaturus, ſi inſana gaudia dixerò. Quid obſona
tiones, ingurgitationes, cõpotationes, ebrietates noctur
næ debacchationes, quid choreæ, quid ſaltatus, quid diſ
ſoluti luſus, quid ſales ſcurriles atq; impudia, quid id ge
nus alia mille, nonne phrenetici riſibus tibi uidetur ſimil
lima? Quis enim eum hominẽ non planè mente captum
atq; inſanum cenſuerit, qui cum aut cruci ſuffigendus,
aut enſe cædendus ducitur, nihil inſtantis ſupplicij metu
trepidet, ſed inter ſe ſtentium turbam iocabundus, ſalta
bundus, atq; cum multo cachinno pergat? At iſti Iodoce
eo peius inſanire mihi uidentur, quo crudelior corporis
morte mors animæ eſt. Ducant in bonis dies ſuos, & in
puncto ad inferna descendunt. I nunc & ut brutæ ac
morituræ carni uel ad horam obſequare, à conditore de
fice, ut illa perditæ uiuat, animam occide, ut illa caducis
potiatur gaudijs, tu perpetuos tibi luctus cõpara. Sed tu
forſan legitimam uenerem amas, uxorem cogitas. Non
equidem damno nuptias, memini qui dixerit, melius eſt
nubere quàm uri. Pateat iſtud inſirmis aſylum. Non in
uideo Segor urbem magnam & non magnam ex inceri
dão Sodomorum fugientibus, ſed noui robur animi tui.
Comprobo nuptias, ſed in his, qui ſine illis non poſſunt
uiuere. At quid his de rebus Diuus Hieronymus ſcripſit

9
iferit (scripsit enim permulta) uide. Hoc unū pronos-
tra familiaritate tibi quasi in aurem dicam, monens eti-
am atq; etiam orans & obsecrans, ut caueas ferreo istī
capistro ora porrigere, quod ubi semel admisieris, haud
facile excuias. Non male sunt nuptiæ fateor, at miseræ
certe sunt. Cœlibatus ut nullo melior, ita infinitis parti-
bus infelicior.

Vanos & instabiles esse honores. Caput. V.

Sed delectant te forsā illustres tituli atq; honorū
splendor capit. Quid nisi saliet pulchrum, late (ut
ille ait) conspicuum tollere uerticem, gaudes quod
spectant oauli te mille loquentem. Iuuat ambiri obse-
quijs, stipari clientela in ore esse omnibus, herum salu-
tari deniq;. Verum dic age, quid tibi isti uidentur hono-
res quos tibi mortali mortales partim assentandi studio
partim metu, partim commodi spe exhibent? Nempe
tam falsi sunt quā caduci. An non falsi, qui æque per-
ditissimo cuiq; ut optimo obueniunt? Eos demum ueros
honores iudicæ, qui à uirtutis decore profecti sint Tu fac
uirtutem amplectare, iam te uel inuitum prosequuntur
Ut enim umbram post se corpora ducant, quam nec su-
gientem deserat, nec à captante prendi se sinat, ita re-
cte gesta ultro dignitatem adferunt, quā nec meritis
effugias, nec immeritus assequare. An uero quicq; ma-
gis fluxum magisq; caducū? Mihi quidē cum omnes mi-
danæ res fluxæ ac breues uidentur (quid enim hic diu-
turnum dicas) tum ijs nihil uidetur incertius, fugaciusq;

quæ plurimum habent splendoris atq; fastidij. Et cū nihil comparetur molestius, diu enim aduersus præruptū montē uolendū saxū cū Sisypho, audendū est aliquid, exilio, carcere, aut etiā cruce dignū, ut tandē fiat aliquid cū igitur nihil comparetur molestius, nihil tamen amittitur facilius. Quur ita inquis? Nempe summā dignitatem summa consequatur inuidia necesse est, Summa petit liuor, perflāt altissima uenti. Semp̄ enī insignes arduasq; res illa comitari solet. Quid deinde? Qui multorū sibi confrauit inuidiam, is multos uitæ suæ hostes ferat oportet. Quur ita? Nam cum multi ambiāt quod unus tines nec te saluo a sequi spes sit, te quoquo modo tollant necesse est. Difficillimū est aut̄ cui tot tenduntur casses, nō tandē in unū aliquē incidere. Aut ergo tibi ueneno aut ferro pereundum, aut (ut optime cadat) exilio salus redimenda est. Aut (ut sis fortunatissimus) in perpetua anxietate, ac metu ne præcipiteris claram quidem at aerbā uitam ages. Iam ne igitur sate Iuuenalis dixisse uidetur.

Nam qui nimios optabat honores
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, unde altior esset
Casus, et impulsæ præceps immane ruinæ.
Sed quorsum ista, tam uerbose? Saliæt ut planè mi Iodo
te intelligas, q̄ plena metus, q̄ plena anxietatis, quàm de
niq; caduca sint, si qua mundus iste præ se fert sublimia.
Atq; id quidem te incolumi. Quid ubi incumbat rerum
æmarissima mors? Cum subito omnis illa illustrium ima

go eua nuerit in somniorum more, quæ unà cum sopore
 auolant. Vbi priscit tyranni? Vbi magnus ille Alexāder,
 cuius olim ambitioni angustus erat orbis? Vbi Xerxes
 ille, cuius classibus constrata redundarunt æquora? Vbi
 toties uictor Hannibal qui dum uixit scopulos & mon-
 tes rupit aceto? Vbi Paulus Aemilius, ubi Iulius, ubi
 Pompeius, ubi cæteri, aut ex Græcis, aut ex Romanis,
 aut ex Barbaris clarissimi principes, quos singulos re-
 censere & molestum eßet, & propè ociosum? Quid
 de tanto rerum splendore, atque maiestate superest,
 præter inanem quandam hominum fabulam, quam &
 ipsam litteratorum officio debent, qui nisi illorum uoca-
 bula suis scriptis posteritati commendaßent tanta eßent
 obliuione sepulti, ut ne tenuis quidem ipsorum memo-
 ria usquam resideret. Sed hoc quicquid est, ad nos for-
 tassit aliquantum, ad illos nihil attinet, neque enim illi
 nunc eadem quæ olim mirantur. Profecto si nunc ab in-
 feris emergeret illic regum, quorum meminimus, maxi-
 mus Alexander, aspiceretq; orbem tanta ambitione fla-
 grantem, credo irrideret inania studia uulgi, atq; hæc
 aut huiusmodi oratione, uerum iam experimento do-
 ctior fateretur. Quo rapitur cæcus error mortalium?
 Res solidas ueras profuturas nemo miratur, noxias in-
 anes, incertas, omnes tanto labore pctunt. Quid tam
 improbe, tam pertinaciter, in sublime tolli conantur?
 Vel meo discant exemplo omnes mortalium dignita-
 tes caducas esse, nebulis que simillimas, que eadem sepe

hora & latissime solent esse & nullæ. Ego ego ille im-
peratorum olim fiale opulentissimus, qui in uictus rerū
omniū uerticem tenui, qui reges innumeros Barbarosq;
populos perdenui, qui orbe ferè subactō, æquora quæq;
rimatus, æthera demum tentauī. Fœlix planè si quidem
mortem terrere etiam potuissem, at ea cuncta uincere
uicit & quidem leui febriacula. Neq; tam subito aut spu-
ma inflata dilabitur, aut fumus perit in auras, quàm cen-
ris ille rerum strepitus euanuit. Heu quantum q̄ reper-
te mutatus sum ab illo Alexandro, cuius olim edicta to-
tus perhorruit orbis, nunc is ut uel ab infirmo quæq; cō-
temni lediq; impune possim. Quondam cupiditate mi-
nor erat immensa mundi uasitas, nūc urnula per angu-
sta atq; adeo septem pedum coerceor. Mors enim sola fa-
tetur quantula sint hominum corpuscula. Olim adorato
amiculo radiante diademate, purpuraq; ardente conspi-
cuis, nunc uel uisu fœdissimus nuda ossa anisq; aridus
iaceo. Et quo mihi insignia stēmata, quo auro picta mo-
numenta? Quorsum operosa pyramidum fabrica, neq;
uidenti, neq; sentienti? Atq; utinam cum corpore suo &
animus una intereat, neq; mortem istam multo ærbi-
or mors sequeretur. Sed heu ille maximo suo superstes ma-
lo totius actæ uitæ pœnas dare cogitur. O ter felix qui
id uini persusere sibi, quod nos experti, sed sero intelli-
gere cœpimus Sapiunt, sapiunt qui sua sorte cōtenti, ipsi
se uincere certant, sibi magis imperare q̄ alijs, potiusq;
illud cœleste atq; perpetuum q̄ hoc terrenum adducūq;

ambire imperiū. Magnus rex est quisquis se bene rexe-
rit. Quid potest esse hac oratione uerius: & quem tā ue-
ra tam miserabilis oratio ab ambitione non deterreat?

De mortis necessitate, quæ nihil finit esse.

diuturnum. Cap. VI.

Sed æquo longior sum, præsertim in re luce prope ipsa clariore. Is enim nūc rerū cursus, ut si qua miranda ueteres annales narraſſe uisæ sunt, nunc nemo sit qui credat, quum tristiora exempla iam uideat quæ lege rit. De morte autem (quando de ea sermo incidit) id in primis admirari soleo, quo pacto, quum nihil ita ut ea sit in oculis, nihil ita absit ab animo. Quid quod & uocabu- lum à morte duxere mortales, quo fit ut nominari non temere possimus, quin aures nos ipsæ mortis conno- ant? Et ne sic quidem timemus. Quid hoc lethargiæ, quæ hæc est humanarū mentium securitas dicam an demen- tia? Ita ne male memores sumus tantumquæ; ex amne le- thæo, ut aiunt, obliuiois hausimus, ut ea quæ nūquæ; se sen- sibus nostris ingerere desinunt, non meminimus? Ita ne saxorum in morem perstupuimus, ut toties auditis, to- ties uisis non excitemur? Videmus ne unum quidem ex priscis ætatibus superstitem? nostro quodque æuo nulli omnino hominū generi mortē parcere cernimus. Abie- re maiores, illudquæ; Ciceronis eis conuenit: Vixerunt nos sine omni discrimine eodem uadimus, sequuntur itē po- steri. Ita rapidissimi in morem amnis omnes in oasum præcipite suoluimur. Oēs eodem cogimur, ut ait Horat.

tius, omnes una manet nox, Et calcanda semel uia lecta
Mixa senū & iuuenū densantur funera, nullum seu
caput Proserpina fugit. Cadunt hinc atq; hinc innume-
ri ex maioribus natu, ex natu minoribus, ex æqualibus,
ex familiaribus, ex necessarijs, ex cognatis, ex parenti-
bus, ex liberis, inter medias morientem strages ipsi mo-
rituri uersamur, & quū eadē simus conditione, eidem fu-
to nati, nō idē metuimus. Quid tu inquis me iā nūc mor-
tem cogitare iubes, etas integra est longe abest ut canis
albescat caput, ut frontē seniles ruge contrahant, ij mor-
tis metu uiuāt anxij, qui annis iam graues, senio incurui
terram salutant, quibus iam leue caput malæ pendulæ,
oculi minores atq; introrsum refugi, nasus perpetuo ma-
dens, dentes rari, ijdemq; luridi, qui cornice uiuaciores
iam dextra suos annos computant. Ab his ego longe ab-
sum. Feruet adhuc uiuidus circum præcordia sanguis,
lacerti ualidi, latera firma, deniq; omne opus uegetum
adhuc & succa plenum in spem diuturnæ uitæ uocat. Ve-
rum age quis deoruntibi canos, quis seniles rugas pol-
licitus est? Si nisi canum neminem efferruides, uiue se-
curus, nec ante canos ac rugas de morte cogites. Sin illa
in omnem ætatem grassatur, si nō dum æditos præfocat
arcens potius à uita quàm tollens, si infantes à mater-
nis abrumpit uberibus, si rapit impuberes, si puberes
tollit, si uiros extinguit, si senes excipit, si deniq; nul-
lum neq; sexus, neque ætatis, neque roboris, neque for-
mæ nouit discrimen, num te unum habitura est eximia

um? At senex quidē diu uiuere non potest. At tu adole-
 scens ato mori potes. Quā illi mors certa, tam tibi uita
 incerta. Nemo tam senex, quin unū adhuc diem superui-
 uere possit, nemo tā iuuenis qui hodiernæ lucis sibi ue-
 sperū possit polliceri. Et quidem si diligentius obserues
 longe plures ephebos, q̄ canos efferri comperies. Quis
 semper rara fuit canicies, tū hac tēpestate nūq̄ neq; con-
 temptior, neq; rarior. Quot mihi iam monstrabis nō di-
 cā Tithonos, Nestores, Sibyllas, aut Mathusalemos, sed
 centenarios? Imò quoto cuiq; nunc eo ætatis uenire con-
 tingit, ut sexagesimū uideat annum? Profecto uix mille-
 simo cuiq; mortaliū. Et quantulū est hoc æui? Et tamen
 q̄rarus sit qui attingat uides, adeo fragilis, incerta, totq;
 casibus subiecta est uita hominum. Vistibi huius rei Io-
 doce exhiberi simulachrū & dilucidū et accommodū ē
 Prima æstate florentem arborem contemplare, tāta flo-
 rum densitate luxuriat, ut nusquam truncum, uix usquā
 folia uideas, tantam germinis ubertatem promittit, quan-
 tæ ne ferēdæ quidem par fuerit. At ex tanto florum nu-
 mero uix pauci admodum adolescūt, partim erucis, par-
 tim araneis corrumpuntur, partim uento, partim plu-
 uia exautiuntur. Iam positis folijs ij ipsi qui superstites
 sunt (ut ita dicam) foetus (nam flores esse desierunt) ui-
 dētur sensim in pomi carnem turgescere. Num perstant
 ad maturitatem omnes? Mirime. Multos tineæ exedit,
 alios uentorum tempestas deautit, alios immodicus hyme-
 ter corrumpit, pleriq; alia quauis pestelæsi demoritur

tur, ut tandem ex tam diuite spe uix paucissima poma
ærpas. Nec paucioribus incommodis uita petitur huma-
na. Mille morborum nomina, mille item mortis casus,
mille modi læti, mille mortis laquei, quibus multo plu-
res præmatura intercipit, quàm matura soluit. Et quum
tot tantisq; periculis exposita sit uita mortalium, uide ob-
secro quæ sit socordia, perinde uiuere, tanquàm nunquàm
simus morituri. Aliena curamus, ea quibus aduersus
mortem instructiores esse possemus, apparare æsumus.
Quid si regi cuiquam cum hoste capitali res esset, ac ne-
sciret quidem quàm prope abesset, at hoc certe explora-
tum haberet non longe in insidijs esse, ac iam iam com-
moditate accepta erupturum, num is rebus hoc loco stan-
tibus, de balneis ædificandis, aut ornanda cenatione, aut
uxore ducenda cogitabit, ac non potius de copijs augen-
dis, de uallo iaciendo, de excubijs, de armis, ac cæteris re-
bus militaribus, quibus hostem frangere possit? Id uero
curabit eo diligentius, quòd incertus sit quo tempore,
qua parte eruptione sint insidiæ. Ast mars nobis, qua ni-
hil capitalius, omnibus locis, omnibus ætatibus, mille mo-
dis insidias struit, & nos interim, si deo placet, miramur
argentum, curamus, autem, ambimus magistratus. Quod
si fallacis æui incertam fidem, atq; impendentem omni-
bus horis mortem omnibus horis cogitaremus, nostrisq;
ipsi auribus ingereremus, id quod uates ille egroto Re-
gi. Disponde domui tuæ, marieris enim, continuo omnia
ista male sapida amarescerent, pretiosa uilescerent, in-

clyta sordeserent. Ita una mortis memoria omnium facile rerum contemptum persuaserit. Quo enim tibi o avarae tantum auri reconditur? Mors imminet uniuersa raptura. Quid tu breuissimo itinere tantas paras sarcinas? Nunc exadit, quid Euangelico illi stulto euenerit? cui sibi de confortis horreis gratulanti, multaque gaudia pollicenti, dictum est. Stulte, hac nocte animam tuam a te tollent, & ista quae parasti cuius erunt? Tu uero hominum uanissime, quid tanta improbitate insana sectaris gaudia? Respice, mors tibi cominus incumbit, istas quantum uelascunquam; illecebras in aeternos mutatura cruciatus. Tibi porro o ambitiose, quae inaccessit tam dira regnandi cupido? Ecce tibi mors in foribus, quae te ex isto rerum fastigio in humum praecipitet, atque turbinis rapidissimi more te tuaque omnia tollat. Nec minus igitur uere quam erudite Rodolphus Agricola noster scripsit, Omnia mors sternit, quod natum est occidit, una sine caret uirtus, & bene facta manent. Quid enim in eo urgentissimo fali supremi articulo, praeter unam uirtutem reliquum erit? Quum exanguet artus una & sanguinis calor & uita fugiet, ora horrendus quidam liuor tinget, oculos dudum tam uiuidos perpetua caligo obscurabit, & omne denique corpus frigidus quidam stupor occupabit, anima uero miseranda, utpote cui deserta omne negocij pondus incumbit, ad seuerum illud atque inexorable praetorium abripietur, quo pacto quaeque gesserit rationem postulanda. Quid tum inquam ex omnibus supererit, quibus parandis, etate trivisti oem, unde

opè petis? Quo tū miser eò fugies? quo cōfuges miser?
Ad opes? At hæc & nihil opitulari possunt, & iam du-
dum alios nactæ sunt dominos. An uero ad uoluptates?
Sed istæ, ut corpore concretæ, unâ cum corpore mori-
tur. At ætatis iuuenile robur? At sua cuiq; senectâ mors
est. Num uero ad formæ egregium decus, qua dudū su-
perbus omnium tibi conciliabis amores? At ista rosæ in-
mo. tū, quæ pollice deâsa continuo demoritur, ita morte
decerpta oīs emarcuit. Minus uero dixi, emarcuit, imò
oīs in horrorem abiit. Nemo enim tã uiuentis formam
amauit, q̄ horret extincti cadauer. An ne ad pristinã glo-
riam? Atqui hæc, ut docui, cū uita prorsus euanescit Quo
tandem igitur? Ad amicorum turbã? Verum isti partim
ut hirundines exacta æstate, ita cum fortuna unâ deuo-
larunt, cæteris, si qui perstiterè, opis ferendæ facultas est
nulla. Et quid tibi conducet si illi pectora sua miseri plā-
gant, si uultus lanient, si quicquid in ipsis sanguinis est
in lachrymas uersum funeri tuo impēdant, si deniq; tua
causa insaniant, mortisq; addant sese comites? Sibi mala
acerfere, te eripere non possunt. Sapiens igitur, si sortis
tuæ non sero memor, ea pares quibus munitus, supremū
diem securus expectes. Opes, uoluptas, claritas, et si alio
qui solida ac utilia erant, quod multo secus est, ærte mo-
rituro sunt oneri. At tum demū uirtus incipit esse usui.
Illa si non nobis, ærte nos illis subtrahimur, uirtus nunq̄
comitari, nunquam tueri desinit.

Mundum miserum esse & sceleratum. Ca. VII.

HAbes mi Iodoce clarissime, q̄ falsa, q̄ fugacia, q̄ pestifera sint seculi bona (si qua tamen suo iure bona appellari debent) nunc contra illius mala paucis accipe. Olim forsā nihil monstri fuit egre à mēdo diuelli, quū quadā sua (ut ita dixerim) iuuenta floret, nunc nisi ipsi nos studio fallimus, quid est quo mundus possit fallere? Quotquot olim singula singulis seculis clades incubuere, nūc uni incubūt uniuersæ, bella, factiones, caritates, penuriæ, sterilitates, morbi, pestes, & quid non uidimus nostro æuo mali? Iam quartum & uigesimaliū annū agimus, nullas hoc toto spacio à bellorum strepitu ferias uidimus. Syllana nobis tēpora factiois partibus referentibus, quarū utracūq; uictrix euadat, uicta certe patria, immeritas poenas pēdere cogitur Penuriæ uero q̄ miserāda exempla uidimus, ut pleriq; hoīes pecudū pabulo uictitent, pleriq; inedia pereant. Vt nūc secula sunt Croesus sit necesse est, q̄ familiæ suæ uel par cum uictū suppeditare possit. Adde illud, et si tu alioqui felix uiuas, ita calamitatis plena sunt omnia, ut te auditū questus, uisæ miserorū miseræ miserū reddant. Scelerū præterea ita increuit seges, ut iā ferreā illā ætatem longē uicerimus, de qua ante mille annos cantatum est.

De duro est ultima ferro.

Protinus irrupit uenæ peioris in æuum
 Omninefas, fugere pudor, uerumq; fidesq;
 In quorum subiere locum fraudeq; doliq;
 Insidiæq; & uis, & amer sceleratus habendi.

*Viuentur ex rapto, non hospes ab hospite tutus.
Nō socer à genero, fratrum quoq; gratia rara est, At nūc
Nova et us agitur, peioraq; secula ferri
Temporibus quorum sceleri non inuenit ipsa
Nomen, & à nullo posuit natura metallo.
Nunc si depositum non inficietur amicus.
Si reddat ueterem cum tota erugine follem.
Prodigiosa fides, & tuscis digna libellis,
Quæq; coronata lustrari debeat a gna,
Rari quippe boni, numero uix sunt totidem, quot
Thebarum portæ, uel diuuis ostia Nili.
Quid tibi & seculo, si peierare, si circūscribere, si falle
re si rapere, aut nō uis, aut parum cales? At qd mea in
quis refert, cuius modi seculum sit, mihi ueri rectiq; cura
est. Si qua recti cura est, fac te istinc q̄ primum abripias.
Nullū enim seculo cū uirtute cōmercium. Mētiō, si nō id
ueritatis ille præcipuus amicus clamat: Totus mundus
in maligno positus est. Nec ista tibi oratione blandiaris
Quid alij gerāt nihil ad me attinet, mei uinius mihi cura
est erras tota (ut ait Comicus) uia. Per magni uero Io=
doce interest, quibus cum uictites. Nō aliter enim q̄ cor
poris uitia contagio serpunt, serpunt & animorū mor
bi. Improbō cōuictu nihil perniciosius. Esto sanè tu qui
dē uirtutis amatissimus, ad cise uero tibi conuictorē per
ditum, quando futurum est, ut tu illum ad tuos mores re
digas? Ille magis (ut sumus natura in uitia procliuēs)
tibi sua uenena afflabit, suam tibi adfricabit scabiem.*

ac sui deniq; simile reddet, apleq; tandem conueniet id
 uobis prouerbij, quod uulgo nemo non dicitur: Conco-
 loribus plumis aues unà uolitat. At quis me adiget, in-
 quis, ut cū homine scelerato & perdito uictū? Rogas?
 Ista etas, negotiorū tuorū necessitas quaedam, præterea
 pudor illiberalis quidē ille, sed certe generosis ferè ani-
 mis insitus, postremo sodaliū improbitas. Ad cōpotatio-
 nē uocatus, ne quid obsceniū dicā, si aut negocia excu-
 ses aut ualeitudinē, ne iurati quidē creditur, parcaulus, aut
 sordidus uideris. Quid faciās? Tu sane quo notā tam infi-
 gnē caueas, obtemperas. Vbi in popinam, aut cenopolitā
 uentū est, alterni accubatis iuuenes ac puella. Quod ho-
 nestissimum sit dico, turpiora pudet dicere, quum illos sa-
 pe non pudeat facere. Tum bibendi certamen oritur, in
 quo ut bibaāsimus quisque fuerit, ita maxime festiuus,
 bellus, ac nitidus habebitur. Hic quid non ebrietas desi-
 gnet? Faciūdi calices quod tandē nō audeāt nefas? Tum
 Pithyas multo uidetur formosior. Tum Chremes longe
 factus hilarior, uere uulgo dici fatetur: Sine Cerere &
 Libero friget Venus. Postea ubi eos epularū satietas coe-
 pit, ad choreas surgitur. Cuius animus sic compositus, sic
 firmus, sic marmoreus, quem lasaui illi motus, a gitataq;
 in numerum brachia, cytharæ cātus, uoces puellares, nō
 corrūpant, nō labefactent, nō emolliant? Adde quòd ea
 saepe carmina sunt, quibus incendi iam frigidus æuo lao-
 medontiades & Nestoris hernia possent. At ubi cho-
 raules (aithara ex more tæta) quiescendi signum dedit,

ruficus habebis, ni eam cuius leuā complexus saltasti
disuauitatus fueris. Ceteri lusus his impudentiores, atq;
ad merā lasciuā excogitati, à me non dicentur, utinā ab
illis nō agerētur. Quorum si tu quicq̄ recusaueris, si qd
grauius, si qd prudēlius agere tētes, inurbanū, illepidū
tristē, agrestē, atq; à cōi hoīm sensu abhorrentē ducūt.
Id ignominie ut caueas, quā nō turpitudinē admittis? Sic
sic dū fugis odio esse, dū pudet difficilē uideri, dū pudet
non esse impudentē, ut diuus ait Augustinus) omnem pu
dorem dediscis ac similiscabie infectus, et ipse alios per
gis inficere, Sed fac tibi cum nemine esse improbo con
suetudinē (q̄q̄ miror istud ut fiat) solet morbi uirus non
contactu modo, unde nomē duxere cōtagia, uerū etiam
aspectu serpere. Quū spectant oculos laesos, leduntur &
ipsi. Ego quidem irritamentorum quibus ad turpissima
quæq; impellimur, oculos multo maximam partem pu
to. Tu igitur Iodoce optime si uitæ tuæ cōsultū uelis fac
ab ista scabie te q̄ maxime seiunxeris, atq; ad eos conse
ras quorum te reddat consuetudo emendatiorem.

De felicitate uitæ solitariae, Cap. VIII.

Quanquā itaq; hæc cōmemorasse abunde satis
esse puto, attamen ne alacer modo istinc exili
as uerum lætus ac lubēs huc aduoles, id est non
tam seculi mala perosus, q̄ nostrarum deliciarū cupidus
nunc uitæ nostre commoda paucis cōmemorasse haud
abre fuerit, id quod breuius fieri necesse erit, tum quod
tantū temporis & chartæ & operæ cōmemorādis uel

strictum seculi malis dedimus, ut his narrandis minus sa-
 persit, q̄ rei immensitas posat (q̄q̄ quis huic rei sermo,
 aut quod sermoni tempus, par fuerit) tū quod te iam du-
 dū nostræ loquacitati subiras sci suspicor, tū etiā quod ce-
 res sunt quæ facilius sentiantur quàm narrētur. Malim
 igitur te eas experimento, q̄ nostro sermone discere, ex-
 plorare, q̄ persuaderi. Tu modo fac te ex isto turbido re-
 rum strepitu, ad nos ocyus recipias. Tum demum intelli-
 ges quantū absit à uera felicitate, & falsa, & fallax mē-
 di prosperitas, quanto nostri labores uestris præsent de-
 litijs. Intelliges inquā experre cti more, qui dum somnia-
 ret, ea simulachra quæ dormiēti illudebāt esse uera ex-
 istimabat, gaudebat, trepidabat, & stuabat, & mille mota-
 batur affectibus, sed si tuul atq; somno soluitur, se uanis
 imaginibus illusum comperit, ridetq; it se sua insomnia.
 Ita tu ubi instituti nostri felicitas comperta erit, tū quoties
 illa pristina uitæ somnio animo iā uigilāti subierint, uals
 inquires, adeo ne delirasse me unquā, ut hæ atq; illæ nu-
 gæ me delectauerint? Ita ne rapuisse animū inanium bo-
 norū fantasmata, ut uerorū ne cupido quidem ulla subie-
 rit? Nūc igitur Iodoce ni somnio q̄ re beatus esse mauis,
 si dormis expergisære, sin dormitas, ne somnus altior tē-
 poribus obrepāt, oculos excute, sin uero quod magis re-
 or, uigilas, ne qñ dormientiū exempla & religionis so-
 mnifera quædā uis somnū inire suadeat, ex illa babylō-
 ne terra insomniorū umbrarūq; plena euolare, qđ potes
 propera, atq; ad nostrā Hierusalē aduola: qđ respectas

Quid refitas? Quid hæsitas? Semper (ut apud Lucanum
est) no.uit differre paratis. Rumpere age moras omnes,
neq; enim aut leue aut ludicrum negocium uertitur. Ani-
me res agitur, digna plane ob quam uel amantissima de se-
ras & durissima ultro subeas. Nam si peritus quisquam
mededi artifice, capitali morbo laborati diceret, sine pau-
lis per iam saxo pristina ualitudine gaudeas, cedo, quos non
lubenti animo ferres cruciatus? sine res corporis membra fer-
ro rigido scari, sine res exadi, ignibus aduri alijsq; mille
tormentis affia, ipsa prope modum morte crudelioribus
modo mortem effugeris, imò ut huic uitæ miseræ paulu-
lu quiddam temporis accederet. Et quid per deum immorta-
lem, ulla ne res molesta uidebitur, quam mortis tui animæ et tæ-
ppetue defugiende gratia subeas? Si ita tibi res essent, ut
alterutra esset accipienda conditio, aut sine istud extin-
gui corpus, ut sempiterno æuo uiuat anima, aut corporis ui-
tam animæ morte pacifere, credo nihil hæsitares (nisi quo-
uis phrenetico peius desiperes) quin animi perpetuam ui-
tam, corporis breuissima duæres potterem. Vis ne igitur
Iodoce suauissime, & beate & perpetuo uiuere? Mirum
ni uelis. Quis enim nolit? At quo inquis pacto istuc asse-
qui licet? Vide age quantam rem quantum labore fas sit Non
tibi dedaleis pennis tentandus æther, non uasta traiciens-
da æquora, non herculei subeundi labores, non ignibus in-
siliendum, nemo te adigit, ut membra tua lanies aut mortem
tibi confasas, deniq; quam quis priuscos martyres insa-
nise dicat, qui huius felicitatis spe adducti nullos cru-

aatus, ne mortē quidē ipsam duram iudicauerē? Vide ob
 secro, q̄ sit p̄cusa in nos domini nostri munificentia, at
 contra q̄ mollia iussa. Perpetuam felicitatem, mortē con
 meritis pollicetur. Quid hac polliatatione liberalius, qd̄
 certius? At nūc quid te iuber facere? Nihil, nisi ut tu te in
 terim tanti muneris capace p̄stare studeas. Quo istud
 pacto fiat rogas? Is nondum uera felicitatis capax est,
 quem falsa captum detinet, uis æternū uiuere? Fac bene
 uiuas, uis adire paradysum? Relinque seculum ut scelera
 tissimū, ita et afflētissimū. Deo iungi cupis? cura ut dia
 boli nexibus explicaris. Veras amas opes? Falsas abijce
 Veri iuuat honores? Falsos ambire desine. Quid plura
 Veram beatitudinem amas? Istas dulces erumnas, imō
 erumnosas dulcedines fac reliqueris Quid his p̄ceptis
 mollius, quorum obseruationi cum uera felicitas merces
 debeat: ipsum tamen obseruare, est cœpisse felicem es
 se. Tanquam iubeat, desinite miseri esse, ut beati sitis, de
 finite seruire, ut libertate gaudeatis. Et o nimium dissi
 milem diaboli ac seruitutem, o diuersam militiam. Ille
 enim ubi miseros falsa quadam delectatione inescarit
 pape in quos horrores, in quas turpitudines, in quas mi
 serias cōijcit, ac postremo ubi satis ludibrio habuit, iug
 lat: hic per breues atq; exiguas molestias, quas ipsas no
 stra, non rerum culpa patimur, ad incredibilem iucūdi
 tatem inducit, ac postremo cœlo beat. Ilius in auctoratio
 subdola, militi acerba, stipendium, quod scriptura teste
 mors est, acerbissimum. Huius obligatio fidelis, militi

A p̄missis
 in hac uita.

Quanto diuturnior tanto suauior stipendium suauissimū
quod est beata immortalitas. Illis uita misera, mors mise-
rior, post eam uita miserrima. His uita felix, mors felici-
or, quā uita consequitur feliāssima. Et quis sub hoc tā le-
ui, tā liberali imperatore nō q̄lubētissime uel gratis me-
ruerit, q̄ tā dulces imperat labores? Quod si mihi parū
habes fidei ipsum q̄ fallere nesāt (quid enim mētatur ue-
ritas) hortantē audi. Tollite iugū meū super uos, & in-
uenietis requiē animabus uestris. Iugū enim meū suauē
est, & onus meū leue. Quid tandē gaudiorū futurū re-
ciā parta uictoria, in cœlis sempiternū triumphū ceber-
rima cū pompa agentibus, quū sic delectet militiæ labor
Qua nos uoluptate afficiet felix illa libertas, quibus sua-
ue est uel iugū? Sed fore suspicor quibus miraculo futurū
sit quod diximus, eos nimirū de illorū grege hoīm q̄ pe-
cudū simillimi, oēm felicitatē aut palati aut uētris uolup-
tate metiuntur. ij. egre adduci poterūt ut credant labo-
res in q̄bus monachorū uita uersatur, nō modo molestos
ac tristes non esse, sed hilares etiā ac iucundos. Verum
ijs quādo ne ueritas quidē ipsa ueri faciāt fidē, iubeo iustos
explorare, periculū facere. Moriar si qd se fellero, mo-
do ne ab ipsorū parte peccatū fuerit, q̄ nō ut oportuit ten-
tauerint. Quod si experiri piget, certe expertis fidē ha-
beāt. Ego quidē iurare ausim, nihil hic nō esse uolupta-
tis plenum. Pauperie nostra nihil loauptius, seruitute
nihil liberius, labore nihil quietius, inedia satura, angu-
stia spāiosissima, mœror iucūdisimus, amaritudo per-

18
quod suavis, vigilia somno quouis gratiores Verum hæc ne
iuranti quidē crediderint, imò me tã contraria iungentē
nihil iudicabūt saniorē eo, qui noctē lucidā, diem obscu-
rū, aut ignē frigidū, aquā calidā contendat asserere. Ve-
rum quid faciis peccadibus istis, qui rationis expertes, so-
lis corporeis sensibus sapiunt? Age mos gerundus est il-
lorū tarditati. Aliquo sensibus familiari argumento ad-
ducendi sunt, ut ex notissimis parū nota conijciant. Rus
eos ducamus, aut certe si id molestum est, portus propi-
or est ubi nauatarum unumquemlibet acutum sic percon-
temur. Heu tu bone uir, num tibi molestus est labor il-
le nauticus. Imò (inquiet) dulcis. Qui sic? Nam quæstus
iste uel omniū plurima ac maxima uidetur habere incom-
moda. Verum. At contra plurimæ res sunt quæ me fatē-
gari non sinant? Quæ. Primum dulcæ lucrum quid non
dulcæ faciat? Nihil mari lo cupletius. Multi hodie uiuunt
quos ex pauperrimis ditissimos una nauigatio fecit.
Quid si idem mihi eueniat? Deinde assuetudo ipsa bo-
na me molestiæ parte leuat, quæ profecto tantum in re-
bus habet momenti, ut nihil factu sit tam acerbum, qui se-
pe factitatum aut dulce aut certe leue fiat. Postremo
sunt quibus ita laborem mitigamus, aut potius fallimus,
ut ne animaduertamus quidem. Cantus, sermones, lusus
factiæ, atque eius generis alia mille. Audistis ut arbitror
satis dilucide. Nunc si singulas officinas lustremus cre-
do singulos aut eadem, aut eiusmodi responsuros.
Quid igitur? si operarijs istis lucelli utlissimi incerta spe

Summus dulcessit labor, quid ni idē in nobis efficiat sempiternæ felicitatis expectatio certissima? Si apud illos tantum ualeat assuefactio, quid causæ est, cur non idē apud nos possit? Si illis sunt quibus incommoditates suas leniant, nobis certo sunt multo & plura & potiora Libertatē summā esse, nō in mundo, sed in secessu Cap. IX.

Triabo=
ra uite
monasti=
cæ,

Quæ quidē (ne perturbate diutius ac sine ordine feratur oratio) in tribus potissimū mihi constare uidentur, libertate, tranquillitate, ac uoluptate. At libertatis (ut de hac primo loco difficramus) natura cupientissimi sumus oēs, seruitutē nemo non horret adeo ut pleriq; eius odio mortem sibi consciuerit, libertatem uita iudicantes potiorē, mortem seruitute. Quare si adeo libertate delectantur homines, ut emēdā tāti falsā putēt, nostrū uitæ institutū amplecti atq; expetere debēt, utpote quod & summā et uerā habeat libertatem. At hic mihi imperitior aliquis dixerit. Si libertas (Cicerone definitore) est potestas uiuendi ut uelis, quæ uobis sit libertas omnino nō intelligo, quibus uoluerū more cauea inclusis nisi abbatis iussu tētare licet nihil, nō edere nō loqui, nō dormire, nō uigilare, nō ire, nō redire, nō uel hiscere. Hoc tādē est liberos uiuere? Nō hercle magis, q̄ liberis ut equi & asini, q̄ frenis ac stimulis quocūq; lubitū est sessori arcu agūtur. Sed istud facile soluitur. Nā nihil nobis quod nō liceat libet, licet igitur quicquid libet. Verum de nostra libertate posterius. Interim sine te uiāsim p̄conter, qua tandē fronte tu tibi libertatē

Libertas

uendicis, cui tot sunt domini, quot uix uno die pernume-
 res. Principio tibi secularibus (ut uocant) necessitatibus
 seruiendū est, quibus quisquis semel manus dederit, ita il-
 lū irretire nexibus, tātis cōplecti atenis solēt, ut quo cūq;
 uocariint, sequendum sit, Quid si et uxore habeas, imō
 habearis? Est enim res reciproca cōiugū. Entibi altere
 cōpedes Accessit molestia sane seruitus, atq; ex qua haud
 facile te expedias. Quid si etiā sceleratus sis? per deū im-
 mortalē, in quā durā seruitutē te asseruisti, iam tibi quot
 uitia sunt, tot dñis parendū est, et quidē tē terrimis, im-
 probissimis, seuissimis. Quis enim eū liberū cēsuerit, q;
 libidini suae nihil tē perare potis est, sed quiduis, etiā tur-
 pissima (ut semper) ac durissima (ut saepe) imperātū obtē-
 perat? Somnos poscūt oculi, libet dormire. At cōtra ne-
 faā, uet. imperiosa admodū heras libido, iubet noctū
 insanire, cur, itare, amicā uiuifere, in olenti fornicā inter
 prostibulis noctē in somnē ducere. Illic scorto putidissi-
 mo in seruiendū est, iubet, parēdū uetat, atq; parendū, eij-
 cit, abeundū: reuocat redeundū. An nō tibi ista seruitus
 et quidē maxime pudenda uidetur? Quae uero hominē
 cupido libertas? Libet domi uiuere, sic iussit inertia Nū-
 continuo licet? Si quidē istuc sinet domina cupiditas? Sic
 ane, inquit, agis ignaue? Cessas? Nō uides quantū lucri
 facturus sis, si iā merces in Angliam traieceris? Age, ac
 angere, nauigandum est, en tibi uenti secundi. Tu certe
 ut heras iussa peragas, uel totas hyemes terra mariq;
 cur sis, tempestatum, coniugis, natorum, uitae postremo

Varia ser-
 uitudinis ge-
 nera.

Vxor.

Libido.

Securus. Hoc in est tandē liberum uiuere? Itidem de sin-
gulis uitijs probandi ratio sumi potest Verū iā dudū oīo
sam esse loqua atātē me ā sentio, ad cætera ueniendū, sed
si prius generatim docuerimus qui sceleratus sit liberum
esse neminem Nunq̄ ne turpitudinis tuæ pudet pigetq̄?
Et sæpe numero credo. Quis enī usq̄ adeo perditus est,
q̄ nunq̄ in se redeat, per spēctāq̄; foeditatē suauel suppli-
cij metu, uel uirtutis amore mutari cupiat? Ita est inquit
qui pugno aliquoties à perditis moribus recedere, sed iā
abire parantē, nescio qua uiolentia, peccandi consuetudo
remoratur, ac uel inuiuum ad pristina studia redigit. Re-
cte uero narras. Quid? Semis ne igitur te captū esse mi-
ser? Tādē ne intelligis, te seruū esse uitijs? Vbi senserint
te à se disāscere parantē iā fugā meditari, manus tibi in-
ijciūt, atq̄; uti seruū compedibus uinctū pistrino (ut ita
dixerim) dedūt. In nūc demēs, & libertatē tuā nobis iacta-
ta, cui seculo, cui coniugi, cui fortunæ, libidini, cupiditati, ā-
bitroni, cui deniq̄; diabolo ipsi seruiendū est, adeo ut iam
cū Syro illo Terentiano marito dixeris (nisi qd̄ ille fide-
tu ex animo) scire cupio quot mihi sint domini. Porrò ut
scate noster scripsit Hegius. Seruire multis sortis est mi-
serrimæ Quid ego nūc tibi nostrā libertatē commemorē
Annō singularis libertatis uidetur extra fortunæ (si qua
est) ditionē uiuere, eam neq̄; acerbā metuere neq̄; opta-
re secundā, aduersa nō frangi, fausta nihilo fieri insolē-
tiores? Audemus illi cum Democrito mandare laqueū
(ut apud Iuuenalem est) mediumq̄; unguem ostendere.

Consuetudo
uiciorum

In Adel-
phis.

Alexander
Hegius

Nihil illi in nos iuris est. Rerū cupiditatē unā cū rebus
 ipsīs abieciimus, imò deo foenerauimus. Quid si uitā adi-
 mat? Nobis quidem præter turpitudinē nihil acerbū acci-
 dere posse persuasum est. Mors uero ijs metuēda est, q̄
 turpiter uiuere. Bonis certe nō modo nō metuenda, uerū
 etiā optanda est, utpote quæ eos hinc in feliciorē uitā de-
 ducat. Præterea ferreā illā, imò ad amātinā seculariū ne-
 gadorū catenā abrupimus, ac molestissimā sarāna leuātē
 cælo ferētes aīm, quicquid humi geritur nihil nostra in-
 tereße iudicamus. Quare quid potest esse liberius? Po-
 stremo durissimū illud Pharaonis teterrimi iugū, deo o-
 pitulante excussimus, in probissimis dūis, ut ijs dico, pa-
 rere desuimus, nō ita quidē, ut nihil unq̄ peccemus, qđ
 haud scio an nemini mortaliū in uita cōtingerit, sed ut mi-
 les is plurimum sibi laudis, uictorisq̄ nomen, è certami-
 ne merito suo ferre potest, qui cōsertis cominus dextris
 nauiter dimicās, nō sine uulneribus quidē suis, sed tamē
 hostem aut capit, aut iugulat: contra uero uictus iudicare
 tur, si etiā atra uulnera, et salua cute se capi, atq̄ in ser-
 uitutem abduā pateretur: ita nobis, si quando euenerit
 quod, ut dixi, ab homine præstari ferē nequit, quid no-
 stra refert, si non nihil labamur, certe uināmus, certe li-
 bertatē, certe uitam tutamur. Quid q̄ ij qui in prælio for-
 titer egerint, relecto pectore etiā à atrices suas ostenta-
 re solent, aut spiculis, ita ut forte excepta sunt in corpo-
 re relictis, in castra seu in urbem spectandi redire, id de
 eorum maxime arbitantes, si pro patriæ, suaq̄ salute

uenda quam maxime uulnera excepisse intelligantur?
 Præstat profecto semineccem, ac uictorē in castra referri,
 q̄ in colūmē (siquidē id detur) q̄ hosti deditū uiuere.
 Quisquis autē uitij se dedit, hosti deditus uiuit. At
 quali hosti? Quo nemo sit turpior, nemo immarior, ne-
 mo capitalior, qui nostræ mortis q̄ suæ uitæ sit audior.
 Et qd possit esse hoī magis esse pudēdū, aut quid homi-
 nis dignitate indignius, q̄ diabolū tā fœdum ferre dñm
 eo cōtempto cui se et sua omnia debeat? Præsertim
 cū huic seruire summa sit libertas, atq; adeo sola. Quare
 si quē seruilis illius libertatis iam tædium cœpit, huius-
 q; liberrimæ seruitutis desiderium, hic hic quærendam
 noxerit. Nam quum illi seruire una sit libertas, ut dixi-
 mus, id autē ita ut in secessu nusq̄ licet, nusq̄ tāta libertas
 ¶ Solitarios duplici tranquillitate gaudere. Ca. X.

Cōclusio

Solitudi-
nis laus

Tranquillitatē uero quis digne commemorarit?
 Nō hic inquietus ille mūdi fragor obstrepit, qd
 enim istic nō plenū fremitus, plenum tumultus?
 Hic lachrymat, ille ridet, hic queritur, ille litigat, hic sa-
 lutat, ille nūciat, alius uocat, alius reuoat, itur reditur cla-
 matur discurritur, quocūq; aspexeris, quoquo te uerteris
 quietū nihil, nihil nō clamosum offendes, ita ut in turbu
 lentissimo aliquo freto uersari possis uideri. Et quando
 inter ista liceat animum componere? Quis in tam uaria
 rerum facie possit secum constare, secū uiuere? Quid in
 turbine isto diuinus hominis animus possit se dignū aut
 cogitare aut agere? At qui fiat ut sponsū suū fores

pectoris pulsantem sentiat, alloquentis ut uocem audias
anima, iam facta perpetuo atq; immodico fremitu surda
stra: Profecto nō in urbe, sed in mōte, nō in curia, sed in
spelunca, nō in petris conterente turbine, nō in commoti
one, non deniq; in igne, sed in auræ tenuis leuis sibilo He
lias dñm sensit adesse Quod si sacras historias euoluere
uacet, uidere fuerit maxima quæq; diuinarū rerū mira
cula, nō in turba gesta esse, sed in recessibus. Vbi enī Mo
si arcanum illud rubi flamma innocua flagrantis portē
tum exhibitū legis? Nū in Aegyptijs urbibus? Minime.
(Nā tū illinc tyranni metu profugerat) uerum ad montē
dei penetrata prius uassissima atq; altissima sylua. Neq;
fumantia tecta, sed deserta uirentia incolentibus manna
depluit. Vbi uero diuina illa ferendæ legis pompa acta
est, quæ è densissima caligine fulminibus subinde celeri
flamma emicantibus mugiente tonitru cœlestes buccinæ
horrendum interstreperent? Nempe in Synai montis
uertice uulgo procul absistere iusso Et olim prophetariū
filios prophetas utiq; futuros tectorum odio Iordanis ri
pas habitasse accepimus. Ioannes hoīe maior, utpote an
gelus dñi uocatus, ubi quæso cœlestē ac purissimā uitā
exegit? Vbi diuina arcana edoctus est, ut dissimulatum
hoīe deum digito monstrare non dubitauerit? Profecto
non in patrijs adibus sed in eremo. Quid q̄ & dominū
ipsum Iesum quasi turbarū fastidio secessus æpenumero
captasse uidemus. In montibus quoties doauisse legitur.
In desertis item, in littoribus quoq; quoties q̄ admirāda

geſiſſe, in curandis morbis, in corrigendis quū corporū
tū animorū uitijs, in exturbandis teterrimis ſpiritibus in
explendis conuiuistā multistā paucis epulis. Ieiunatu-
rus ab hoīm conſpectibus deſertis locis abdidit ſeſe. In
monte gratiſſima illa uifio tribus apoſtolis exhibita eſt.
Crepuſculo eius noctis qua capi ſe paſſus eſt Chriſtus
orandi gratia in hortulos ſeceſſit. Ipſe eſt qui nos quoq̃;
oratuſ ū cubiuli ſecretis abdi iubet. Deniq̃; extra mœ-
nia (hæud te mere certè ſed cōſulto) occuſus eſt ita ut ſuale
coniicias illum fugtaſſe tumultus, odiſe clamoſa Thea-
tra, nō amaſſe ſtrepentia fora, nō celebritate ac frequē-
tia delectatum, ſed ſolitudine gauiſum, amicam illi fuiſſe
tranquillitatem. Quid nūc humana ac leuioſa cōmemo-
rē? Pythagorā in Idæo antro multa arcana edoctū ferūt
Plato academiā ſuā philoſophiæ colendæ multo Athe-
nis iudicauit commodiorē. Poete ipſi, neſcīo quas rupes
ac lucos ſibi finxerūt, in quibus uerſarentur, quoties eos
diuinus ille furor carripuiſſet, hoc ſignificantes, eū qui
aliquod egregiū ac uenūſtū carmē condere cupiat, a tur-
ba ſemotum eſſe oportere. Poſtremo, ut ad uulguſ ueni-
amus, uidemus fabros aurifices, pictores, cæteroſq̃; arti-
ficiſ quorū opificiū aliquid ſingularis habet indiſtriæ,
quū quiddā exactius atq̃; accuratius efficiere cupiūt, ali-
quò ſugere, ubi ſtrepitus hominū ac frequentia laboran-
tes nō interturbet. Ex quibus oībus liquido intelliſi licet
turbā arduum quippiā molientibus uehementer officere
tranquillitatem ſummis gerendis rebus eſſe oportuna

Quid autē potest esse magis arduū, ac seriū eo negotio
 qđ ad animę salutē, ac beate uiuendū spectet? Id igitur
 in mundo haud cōmode curaueris. Quis enim istic tran-
 quillitati locus? At hic contra mī Iodoce oīa late silēt, fo-
 ris, intus: utrobiq; summa rebus pax est. Illā quidē gra-
 tissimus ipsa loci recessus parit, hęc uero ab optima at-
 q; integerrime mentē proficiscitur. Ita autē alterius opē
 utraq; poscit, ut si alterutrā detraxeris, neutrā reliquis
 se uidearis. Nā & externa illa quies internā fouet, alit,
 tutatur, at illa uicissim, nisi hęc accesserit, molesta, ociosa
 imò perniciosā fuerit. Eum enim qđ acerbo atq; turbato
 sit aīo poeta solū esse prohibet Quicquid agis, loca sola
 nocēi, loca sola aueto Quo fugis? in turba tutior esse po-
 tes. Nec præterire quæo (tametsi iā properādū mihi sē-
 tio, per commode enim incidit) nobile illā Cratetis philo-
 sophi exhortationē, qui ut forte adulescētulū quendā ul-
 tro citroq; cōmeantē aīa aduertisset solū secū, nescio quid
 fixius meditantē, rogabat quid illic rerū ageret. Mecum
 ait ille loquor. At caue, inquit Crates, ne cū hoīe impro-
 bo loquaris. Et facete & breuiter uterq;. Est igitur lau-
 danda solitudo, sed in hoīe laudato, cōtra sceleratis nihil
 perniciosius. Tū enī acerba cogitant, tum immaniſsima
 flagitia conāpiūt, tum & sibi & alijs seaus consilia tra-
 ctant. Quid tandē miseros ad accelerandā sibi necem im-
 pelleret, nisi commoditate sua inuitet solitudo? Quis un-
 quam aut uenenabit aut laqueo iugulum fregit, aut er-
 se pectus defodit, aut sese præcipitem dedit, nisi solus &

Quorsum igitur, inquis, laudas mihi tãtò pere solitudi-
nem rem tã pestiferã? Hic nihil cõmodius respõdero, q̃
Cratetis modo cõmemoratã sententiã. Tu cum tecũ uiuis
cũcũ hoie improbo uiuas, iã nihil erit quod solitudinẽ
metuas Ita à turba, ut multo amplius à uitijs recedas. Ita
filiãt circũ te loca, ut non fremãt pectora. Quãquã hoc
uerboso sermone nõ tibi Timoniã illã solitudinẽ cõmen-
dare studui, uolo enim te non ex uniuerso hominum ge-
nere, ut fecit ille, sed è turba migrare. Verũ de extrema
quiete satis. Iã de interna paucis agdẽum est, quã uti in
mente est, ita nõ nisi à mente proficiscitur, sed bona, sed
nullius sibi flagitij conscia. Tanta enim uirtutis uis est ut
cuius in animo confederit, cũ incredibili pace quãdã trã
quillet, ac leniat, omniq; anxietate, horrore, metu, ac per-
turbatione liberet. Quã res quam sit, tũ rectius intelli-
ges, si inspicias quas angustias, quos tumultus sceleratus
animus ferat. Nam qui fur aut peculator, aut scortator
aut proditor, aut stuprator, aut adulter, alioqui flagitio-
sus sit, scelerũ conscientia premente, in ppetua anxietate
ac formidine uersatur. Occursant dormienti, occursant
uigilanti tanq̃ furie quẽdã horribiles illæ scelerũ facies
Ad omnia pallescit, examinatur, metuit, quũ omnia, tũ
hæc in primis suspicionẽ, sermones, infamiam, iudicium
supplicium. Verũ fac contemnere, aut certe fallere hominũ
consentiã, fac item deũ immortalẽ non uereri, nõ quan-
do fieri poterit ut suam ipsius conscientia effugiat? Ni-
hil profecto minus. Quoquo enim rerũ se uerterit, quo-

eūq; locorū profugerit, dira illa pectoris tormēta nō dese-
 rūt fugientē, imminēt, agitant, territāt, nō epulas, nō lu-
 cē, nō uitā sinūt esse iucundā, ipsam postremo quietē, in-
 quietā efficiūt. Hinc plerūq; corporis macies, hinc uul-
 tus truculētia, hinc oculorū fœditas, hinc cuiusuis rei me-
 tus quo ipsi sese prodere solēt. Quod pulchre & iuste
 ab æq̄ssimo rerū iudice cōparatū est, ne nulli oīno impu-
 ne nocētē esse liceat. Nā maleficia fœda quædā suspicio
 cōtinuo cōsequi solet. Primū ea abūde nocētē ulciscatur
 Deinde sermones atq; infamia q̄ profecto tātū malum ā
 plerisq; iudicata sunt, ut ē uita migrare, q̄ his obnoxij ui-
 uere maluerint. Verū multi eō malitiæ euasere, ut ista fa-
 cile cōtēnāt qn esto iuxta uulgi sermonē q̄tū eis malitiæ
 tantū sit & fortunæ, ut ipsi neq; postulator quisq;, neq;
 iudex exhibeat negociū, erit tamē erit aliqñ qui in exo-
 rabili seueritate suppliciū sumat. At ista procul absunt
 inquit, quasi uero certi sint l' unā se horulā ui cturos.
 Verū ut hoc eis cōcedamus, certe iā nūc præsens intra ip-
 sos suppliciū est maleficatorū cōsciētia, q̄ tā acerba ē, ut
 nullū faciūs tantā adferre uoluptatē possit, ut his crucia-
 tibus emēda sit. Quis enim unq̄ satis estimauerit q̄ dirus
 sit ille pectoris motus, quū se ditiōe quadā acerrima ipse
 ā sese dissidet animus, ac q̄busdā partibus suis alio nitē-
 tibus cōcutitur, deserpitur, discinditur accusante memoria
 iudicāte ratiōe, puniēte cōsciētia, alio ratiōe, alio natura
 aliō uocātē peccati libidine. Vnde ppetui stimuli, ppetuæ
 rixæ, bellū perpetuū. Quapropter nō absurde ecclesiā

stia quidam sensisse iudicandi sunt, qui conscientie re-
morsum, q̄ malos ad inferos euntes cōsequitur eorū sup-
pliciorū que illic inueniūt nō minimā partē iudicauerūt
Iuuenalius igitur præclare illa ut oīa. Quur tñ hos tu.
Euasisse putes, quos diri conscia facti
Mens habet attonitos, & surdo uerberare cedit
Occultum quatiens animo tortore flagellum?
Pœna autem uehemens, & multo seuior illis,
Quis & Cedicius grauis inuenit & Rhadamantibus,
Nocte dieq̄; suū gestare in pectore testē. Et post pauca.
Cedo si conata peregit.

Perpetua anxietas, nec mens æ tempore cessat,
Faucibus, ut morbo, fixas interq̄; molares.
Difficili crescente abo. Et cætera itē uerissime atq̄; pul-
cherrime. Possēt eadē hæc ut ratione atq̄; autoritate pro-
bata sunt, ita mille doceri exemplis: at nos (ne singula
prosequamur) tribus cōtenti erimus, quorū primū ex fā-
bulis, alterū ex R. homanishistorijs, postremū ex sacris li-
teris petemus. Quid enim aliud sibi uult qđ Orestes si-
nulatq̄; matrē trucidasset, abultricibus diris (quas uul-
gatius furias appellant) correptus fingitur, itaq̄; ab his ex-
agitatus, ut quocunq̄; fugisset, eas aduersas sibiq̄; faces
intentantes offenderet, q̄ eū qui aliqđ flagitium admise-
rit, ita cōscientie stimulis torqueri agitariq̄; ut phrenesi
quadam laborare uideri possit? Multa quidē scite à poe-
tis excogitata sunt, at hoc mea sententia nihil aptius.
Quare me huius fabule commemoratis nondū pœnitet.

Et quid Lucij Syllæ exemplo euidentiùs? Fuit huic uiro
 ut legimus, inexpléta crudelitas, ita ut miserabile dictu
 sit, quot aut proscripserit, aut ædiuissert, cæteris ite scæ
 leribus nõ segnius ornatus. Verũ de hoc tyranno (quod
 nemo alius poterat) ipsa hominis malitia suppliã sum=
 pfit. Maleficiaorũ enim suorũ consãentia ita excruãatus
 est, ut nullo ingenio, nulla medicorũ ope somnũ amissũ
 reuocare potuerit, tandemq; morbo fœdisimo, quẽ pe=
 dicularem uocant, perierit. Restat Chaim ille, antiquiss=
 mũ quidẽ at ea re nihilo obscurius huius rei exemplum
 Is fratrẽ inuidia permotus truãdã se legitur, neq; id im=
 pune. Continuo suppliã consecutũ est, uariũ quidẽ, at
 nullum inclementius, nullum capitalius, q̃ conscientie.
 Ea in sceleris autorem multo seuerius q̃ conditor ipse a=
 nimaduertit. Obiurgabat ille, imò potius expostulabat,
 ut pœnitentiã simul & confessionẽ eliceret: at miser ille
 maius peccatum suum existimabat, q̃ cui ignosceretur.
 Vitã illi donarat deus, at ipse se uita iudicabat indignũ
 Quã dirum carnificẽ in illius pectore seuisse credi=
 mus. Quid illi dulcẽ in uita accidere potuisse putes, qui
 sibi ipsi infensus, sui desperans, sibi ipse molestus uitã
 credebat acerbam, in cõspectus hominum prodire uere=
 batur, quippe qui omnes sibi tales fingeret qualis ipse si=
 bi erat. Vides Iodoce mi quæ tormenta, quas labe, quos
 stimulos. Quos tumultus, Quos æstus sceleratus ani=
 mus ferat? Nunc tute collige, quã plena ocij, p̃acis, uo=
 luptatis res sit, nihil conscire sibi, nulla palle scire culpa

Quid est quod pectus ita præparatū atq; cōpositū per-
 mouere possit? Quid est qđ iure metuat? Nū hoīes? Ve-
 rū non terretur inimico hoīe q̄ amico nūtitur deo. Nū ca-
 lamitates? At eas etiā lucri loco deputat. An uero mortē
 quā etiā ultro optat? Postremo an deū ipsū? Ne ip̄sum
 quidē, utpote cui se & charū & curā esse cōfidit. Quid
 hac re potest cogitari pacatius, qđ securius, qđ felicius? Sē-
 tiri utcūq; Iodoce potest, narrari plane nequit. Nū ista
 tibi leuis uidetur causa, quur ad nos aduoles? At forte ip̄-
 sum ad quod te aduoco iā isthic beatus habes. Sic equidē
 cōfido. Sed eo magis tibi isthic euolandū cōseō. Habe-
 bis enim hic & multo cumulatius & lōge tutius. Quid tī
 bi adeo liberū est inter latrones charū portare thesau-
 rū? Hic si qđ habes augebitur, isthic æternus metus est ne
 amittas. Hic interna illa pax maxia, externa nisi hic nus-
 q̄. Isthec nulla, illa si qua est. & rara est & parum tuta
 propterea qđ cœnobia ex malis bcnos, ex bonis melio-
 res efficiāt: mūdus contra, ex bonis sceleratos, ex cele-
 ratis sceleratiores reddere consuevit. Cap. XI.

De uolup-
 tate uitæ,
 solitarie.

Verum de tranquillitate paucioribus quidē q̄ res
 postularet, pluribus tamē q̄ instituerā egisse me
 uideo: nunc de uoluptate, quod unū restat, q̄ bre-
 uissime poterimus exponemus. Ea profecto una est que
 omnes homines tam sibi pextinaciter deditos habet, ut
 ab ea nullis malis deterreri, nulla ratione auelli possint.
 Et illud fortasse non absurde Epicurus, errare quidem
 mortales in iudicandis uoluptatibus, omnibus tamen uno

animo alijs quidē atq; alijs modis eas expetere. Proinde
 de seculares (quos uocant) ea uel maxime causa nostraeq;
 uitae institutū fugere atq; odisse solent, quod triste putent
 esse horridū, inhumanū, atq; alienū ab omni uoluptate.
 At nos, ne eos iste deterreat error, longe secus esse de-
 monstrabimus, tantūq; abesse, ut uita nostra uoluptate
 uacet, ut ausim omnes Sardanapalos ad eā tāq̄ quendā
 deliciarū paradysum inuitare, In monasterijs uoluptas in-
 quis? Delphinū syluis appingis, fluctibus aprū. Imò ue-
 ro mi Iodoce tota uita nostrae ratio Epicurea est. Quid
 istuc inquis? Audies: Negat Epicurus eas admittēdas es-
 se uoluptates, quas maiores molestiae cōsequatur. Et nos
 quidē nō scortamur, nō adulteramur, nō Asotonū more
 nos ingurgitamus, sobrii orientē, sobrii occidentē sclem
 uidemus, quorū utrunq; uidisse illos negant. Haec enim
 oīa nunq̄ ita se habent, quin plus adferant molestiae q̄ ob-
 lescamēti. Sed neq; ditari neq; clari aliquo magistratu
 effici aut possumus aut cupimus. Ne in his quidē ab Epī-
 curi magisterio desisamus. Nā cum parū habeant uolup-
 ptatis, molestiae plurimū sapimus, qui exiguū commodū
 maximo incommodo merari nolimus. Praeterea docet
 nōnunq̄ adeundos esse dolores, maiorū dolorū effugē-
 dorū gratia, itē saepe omittēdas esse uoluptates, ut maio-
 res assequamur. Quid nos? Vigilias, ieiunia, solitudinē
 silentium, caeteraq; eius generis perferimus, ne maiores
 dolores ferendi nobis sint. Non potamus uncti, nō cho-
 reas ducimus, non cursitamus quocunq; fert libido, non

caeteris ineptijs indulgemus, at utinā uideas, quanto cum
foenore istis careamus. Tu nos uoluptatē amississe crede
bas? Cōmutauimus nō amissimus, atq; ita quidem, ut pro
paucis ac paruis plurimas ac maximas reaperimus. Iā
dudū nitidos istos ac molliculos arrectis esse auribus ar
bitror, ut q me nouū aliqđ parandæ uoluptatis artificū
doære sperēt. Doæbo equidē. Sed eos interim à foedissi
mis istis illeæbris, quæ nobis cū peaudibus cōmunes sunt
animū transferre uolo. Pecudes esse desināt, intelligāt
q; in hoīe sublimius qddā esse ac diuinius, quo potius q̄
ad corpus delectatio referenda sit. Nā pecora cū in illis
sit nihil corpore præstātius, suā quādā felicitatē uentris
ac inguinis repletionē nō iniuria metiuntur. At hoīs di
gnior conditio est, q̄ ut nō alijs rebus ac bruta natum se
existimet. Constat enim ille nō corpore modo, uerū etiā
aīo. Corpore qdē excepta figura nihil à brutis absumus
aīa uero nō parū ad diuinā illā atq; eternā naturā acce
dimus. Corpus terrestre, brutū, tardū, mortale, morbidū,
aducū, iners, ignobile. Aīa cōtra, cœlestis, subtilis, diuina
immortalis, ppetua, luāda, generosa. Et quis sic cecuse est
q̄ nō uideat ne cōferendū qdē esse cum aīa corpus? Quā
ū igitur à dignitate aīæ abest corpus, tanto aī uoluptas
corporis præstat illeæbris. Illa enim uti aīa, uera, perpe
tua, fastidij nesāa, synœra, honesta, diuina, salutifera. Hæ
contra falsæ, labiles, fastidij plenæ, plus aloes q̄ mellis ha
bentes, foedæ mortiferæ. Fieri autē nequit, ut idē & cor
poris & animi uoluptate gaudeat. Alterutra carendum

est. Quid hic consultus cōsuleret Epicurus? Nēpe ut ob
 scēnas illas corporis illecebras amoveamus, ne impedi-
 mento sint, quo minus præstantiores et dulciore animi
 voluptates assequamur. Atq; hoc qdē (ut dixi) est uolu-
 ptates non amisisse, sed foenerasse. Sed iādudū audire te
 uelle suspicor, quibus hic animi pascamur voluptatibus
 Primū eo, horribili sordidæ conscientie cruciatu uacare
 Epicuro autore (ne ab eo recedamus) uoluptas est uel ma-
 xima. Nā illi nō parū multū est, qd̄ gaudeat. cui nihil est
 qd̄ doleat. Deinde cœlestiū atq; immortaliū deliciarum
 cōtemplatio, in quas nos uētuos deo uolēte speramus,
 an nō uoluptaria res est? Quis est tā stupido pectore, q̄
 ubi huius uitæ saturo cœlestis felicitas in mentē uenerit,
 nō uel lachrymet præ gaudio, cuius animus sic moerore
 deiectus atq; humi depressus est, q̄ cogitata ulla uita non
 erigatur, nō exhilaretur, non ex hoc corpusculo euolare
 gestiat? Quid si etiā gustata? q̄q̄ hæc nō dū sapiūt, q̄bus ad
 huc mūdus sapit, sacris animis nihil exploratius. Nā q̄
 uis uitæ illius iucūditas futuro æuo seruatā prius p̄cipi ne-
 queat, q̄ animus ex hoc teterrimo carcere emergens eo
 reuolet unde profectus est, eius tñ odore quodā sensuq;
 piæ mentes afflari mihi uidētur, et quasi cœlestiū imbrū
 rore quodā tingi, ac de illa nūq̄ defectura lucē nescio qd̄
 sublustre aspicere. Quæ res, qd̄ habeat uoluptatis, ei cui
 cōperta nō sit ne persuaderi qdē potest, exptis non æsti-
 mari nedū narrari. Quanq̄ autem harū deliciarum rara
 (ut inquit Bernardus) hora & breuis soleat esse mora,

Sententia

tante certe sunt ut si quicquid hic mundus usque habet uoluptatis in unum conflatur præ his uile quiddam fastidie ducitur uideatur. Quod si bene gestorum nulla alia essent speranda premia (quod multo secus est) certe hac una mercede quosuis perferre labores nunquam me pigeret, dignasque iudicare quarum potius undarum gratia ceteras illecebras omnes non solum contemnerem, uerum etiam bellum cis indicarem. Age igitur quæti futuram arbitramur illorum gaudiorum copiam, quæ si odor tenuissimus deletat, sic recreat, sic afficit? Quam uoluptarium erit, diuino illo lumine, quod nisi purgatissimis oculis uideri nequit, perlustrari, ita ut ipsi quoque toti peluceamus, quum tantum adferat uoluptatis nebulam, ut ita dixerim, sub lucidam idque raptim suspicere? Hæc meditari res est uoluptatis plenissima. Præterea dulcedo illa qua spiritus ille paracletus. i. consolator candidissima pectora quoties secretius illabitur afficit quoties in thalamo castissimo sponsam sui amore languidam sponsus amplectitur, ac querulam (ut sunt omnes qui misere amant) blandissima quadam ac amica familiaritate consolatur, dulcedo inquam illa quidam me commemoretur? Narraret quæ norint. Norunt autem et quædæ feliciter quibus licuit experiri, ego ad has admitti delictas non dum meritus sum, aut si quod tenuiter libaui, malo de alijs quam de me ipso dicere. Et si hoc certius, illud tamen molestius. Eos igitur per sepe cum lachrymis fatentes audiui, istas seculi uoluptates, quæ uanis hominibus uitio palati sapientia sibi uideri insipidas, ut non solum a rebus ipsis animus uerum etiam a commemoratione aures abhorreant. Nimirum for

Quærit glandes, ubi Cereris usus repertus est fastidire ce-
 perunt falsas delicias, ubi ueras gustarunt. At heu pleriq;
 mundi cultores ex illo agresti et stolido hoim genere, por-
 cinis istis pabulis ita fauces habet imbutas, ut eis præter
 suas glandes sapiat nihil, nec plane intelligunt, quæ possit
 esse uitæ iucunditas, aut cur in uita morandū sit, sublatis
 glandibus, id est uetris ac faucium uoluptate. Proinde quo-
 ties fit ut nos uideant in his laboribus (ut ipsi existimant)
 in quibus se ne uiuere quidē posse credunt, hilariores aut
 etiam corpore habitiores uiuere quam ipsi inter suas epulas
 uiuant, admirari maximopere solent nec intelligere pos-
 sunt postea quam carnis delectamenta reiecimur, quæ ex re
 ullam præterea uoluptatem capere possimus. Videt adole-
 scentulos teneros puellas itē delicias, uidet annos, uidet
 formam, quæ indulgentia paulo ante educati sunt memine-
 runt altera ex parte si quid hæc uita asperum, si quid triste ha-
 bet collocat, solitudinem, laborem, uigilias, inedias, et id ge-
 nus cætera, Videt non modo liberum eis esse ab hoc uitæ
 genere recedere, uerum etiā admirabili quadam parentum at-
 que amicorum improbitate suaderi, moneri, rogari, impelli
 illos contra multo pertinacius obistere, matrem lachrimam
 tamen si quis consolari oculis, sororem colla stringentem cõtemne-
 re, à charissimis sodalibus, à quibus nuper unum diem abes-
 se durum erat, nunc omni uita tamen facile auelli, denique tanta hi-
 laritate supremum ualedicere, tanta alacritate suprema di-
 uidere oscula, ut nemo uel alienus inter hæc lachrimas
 tenere possit. Libet hic meminisse (quæ sone molestum

Hæc adhuc sit) lachrymabilis illius cœnæ, quæ Margareta uirgini
uiui Leidis optimæ, mihi sororis loco semper dilectæ cū parentibus
nisi q̄ aliud suis fuit suprema. Aderam ipse, & mecum una plurimi,
nomen stu- quos filia eo cōuenire dederat operā, ut nobis aduocatis
dio positū patrem exoraret, quod iā sex annos frustra orauerat, ut
est. monachā fieri sineret. Matris enī iā expugnauerat ani-
mum, neq; enim alterutrius difficultas ullo uitio accidit
Sunt enim utriq; ut loco, ut speæ apud suos finale primi-
tā ea uirtute, ut (quod felicitati rarū est) nemo non amet
non prædicet. Verū ita in liberos propensi, ut tanq̄ ad a-
ment sic ament. Cœpimus itaq; urgere patris animum.
Quid multa? ille partim pudore, partim filiæ commise-
ratione, partim nostra improbitate uictus annuit. Tū ue-
ro uidisses miserabile subito oriri spectaculū. Pater filiā
complexus ita inter oscula lachrymari cœpit ac si conti-
nuo in sepulchro ponenda fuisset. Mater examinata do-
lore collabitur. Frater adolescens, qui illi erat unicus ac
germana natu grandior, alter ætatis, alter sexus imbeal-
litate, eiulatus addentes lachrymis sororē coëm utrinq;
amplexi, p̄ has inquit lachrymas, per si quid potest fra-
terna ac sororia pietas oramus ne nos deseras miseros,
ne una utrosq; perdas. Ceteri amici alij flere taciti, alij
precari, alij suadere, alij increpitare, at sicis genis nemo
oīm. Nos porrò qui filiæ ueneramus aduocati cum oīm
tū patris lamētis ac lachymis permoti, quæ illi uiro gra-
uissimo ut puero adebant ex oculis, & ipsi lachrymari
cœpimus, id qđ cū nostro de decore dicimus iā prope po-

77

nitebat tantis turbis concitasse. Quid inter hæc ageret
uir guncula, sexu, etate, natura mollis, educatione delica-
ta? Paulus ipse ualedicturus, fratrum lachrymis se & si
nō permotū, at motū certe significat, quid inquitis faciatis
flentes, & conturbantes cor meū? Verū hæc (tametsi in-
signi in parētes esset pietate) oculis sicis, uultu sereno,
patri blādiēs negat esse causam cur se excruāet, iustus
gaudēdū esse, ut q̄ gnātā nō amissurus, sed habiturus sit,
quæ pro se deū oret. Matris itē ægrotū animū ac cæte-
rorū osculis, præcibus, monitis, lenire sedulo studet. Fru-
stra, nā perpetuū hoc conuiuū usq; in serā noctē singul-
tibus, lachrymis, questibus productū est, una hilari Mar-
gareta. Hæc itaq; quoties uident (nā fit nōnunq̄ ut uide-
ant) ij qui, ut dixi, fere nō nisi palato sapiunt, conlachry-
mant sepe etiā ipsi, admirātur robur animorū iuueniliū
atq; iam suæ molliciei suppuet. Verū quid suspicantur?
Nū censent eos annos, eos uultus, ea corpora, eos aīos
tam facile posse abduā imo tā auersari seculi uoluptates
nisi repperissent iam potiores? Nū ad eos labores tāta
magnanimitate contēderēt, ni dulcēs experti essent? Sic
est mi Iodoæ, sic plane est, dulcæ est expertis, quod etiā
acerbū ac durū inexpertis uidetur. Verum quando hoc
istis persuaseris? Vidēt enim, ut ait Bernardus, crucis no-
stras, unctiōnes nō uidēt. Cupio equidē illis mentem me-
liorem dari, nisi tamen ipsi grato errore libenter insani-
unt, quemadmodum Arguius ille apud Flaccum. At tibi
(quando ab eo nō multum absumus) plane persuadere

uolumus. O si optando assequi liceret, ut sicut sub aspectus tuos hæuenturæ sunt literæ, ita in aîm tuū aî nostri trāsfundatur affectus id est ut tu sic efficiare legēs, quō ego scribēs afficior. Iam hic epistola finē ponerē nec in persuadendo plus sermonis terendū esse iudicārē. At id quñ frustra fortassis optamus, & ad persuadendū nostra nō ualet autoritas, unū in mediū adducā Hieronymum quē & uita grauem & eruditio feât insignē. Dic quæso uirorū sanctissime, qd tu in ista horrenti solitudine, inmodica confectus inedia uigilijs prope perpetuis maceratus tātis laboribus attritus, nullā ne habes uitæ iucūditatē? O quoties inquit in eremo cōstitutus, in uasta illa solitudine, quæ exusta solis ardoribus horridū monachis prestat habitaculū, putauī me Romanis interesse delitijs Et ut mihi testis est dñs, post multas lachrymas post cœlo oculos hærentes, nonnunq̄ mihi uidebar interesse agminibus angelorū, & letus gaudensq; cantabā. Post te in odorem unguentorū tuorū curremus. Audisti Iodocæ confitentē? Liceret quidē & alios atare testes, uerū aut huic aut nemini credemus. Atq; hæc quidē uoluptas oîbus pijs communis est. Est tñ præterea quedā uiris eruditus peculiaris, qua fruūtur, quoties aut probatissimorū autorū scripta legunt aut ipsi legēda scribunt aut lectatio uolutāt. Hoc uoluptatis genus tantā habet uarietatē tantā copiam ut nullus omnino fastidio possit esse locus Quid enim? Si quid ex ipsis fontibus libet, utriusq; testamenti uolumina, petuntur. Si ueritas per se honesta et clo

Studia
sacra.

quentie nitor e honestior facta delectat, ad Hieronymū
 Augustinū, Ambrosiū, Cyprianū, atq; eiusmodi curritur
 Si paulo fastidientiori Christianū Ciceronē audiendi li-
 bido est. Lactātius Firmianus insinū ponitur. Sin negle-
 ctior apparatus ac sobria cœna delectat Thomæ Alber-
 ti, ac similiū libri sumūtur in manibus. Quòd si à ueteri-
 bus illis amicis abesse perpetuo nequis, licēbit quidē et
 istos interdū reuifere, ubi oāū erit, at ita, ut riuale te nō
 conuictor ē exhibeas. Est enī apud istos mulier illa bar-
 bara, sed uultu honestissimo, quā tu raptā ubi capillos un-
 guesq; seaueris, exscorto tibi legitimā cōiugē faciēs Ha-
 bes igitur arcana ac multa sacræ scripturæ uolumina ha-
 bes monimēta prophetarū apostolorū, interpretū, docto-
 rū, habes philosophorū ac poetarum scripta, nō ei fu-
 gienda, qui nouit in aconita salubres herbas legere. qdē
 Inter hæc summo oāo summa libertate uacūū curis uersa-
 ri, an nō id est deluiarū paradisum incolere? Quis in tā
 ta uarietate fastidio locus? Quid hic non uoluptatis ple-
 nū? Quā leto gramine campi uirent, q̄blāda florū uarie-
 tate picta nitēt gramine, hinc rosis formose rubentibus,
 hinc niueis lilijs placide candentibus, hinc purpureis ui-
 olis aridentibus, hinc fuluis thymis suaue spirantibus.
 Nec desunt formosa nemora comus luxuriātibus umbrā
 gratissimā texentia, qua meridianos æstus defendamus.
 Adde arborū genus innumerū fructuū serax sapore dul-
 cū, atq; (quod pluris est) salubrū. Has iuxta liquidissi-
 mus ille ānis dulā murmurare labitur irrigās omnia, ille

in quibus amnis profundissimus quem superari non posse de
miratur propheta. In his amoenissimis pomarijs spacia-
ri, errare, atque (ut ita dicam) lasciuire quoties libet licet.
Quid tale uestrae habent chorae? quid popinae quid bal-
nea? Ad haec te Iodoce ut hominem et eruditum et stu-
diosum uoco. Ad haec te ut amicissimum inuito. An quicquam
postea est, quod te istic remorari, aut hinc deterrere pos-
sit? Habes quae mortiferae, quae etiam acerbe sint mundi illece-
brae, quae (ut ait Seneca) ad hoc nos amplexantur, ut strag-
ulent. Opes item quae nihil habeant boni, nihil solidi, au-
disti. De honoribus in quas calamitates hominem praecipita-
tetur satis, ut arbitror, demonstratum est. Praeterea de mortis
inexorabili necessitate adiectum est. Postrema ista uita quae
plena discriminis, quibus sit erumnis obnoxia, commemor-
auimus. Inunc et contare utrum in istis malis haerere, an
ab istis euolare malis. Contra haec nihilominus, qua li-
bertate, qua tranquillitate, qua uoluptate, qua spe hic ui-
uatur accepisti, et nondum etiam ad uoluntas? Adhuc haeres, ad-
huc tecum deliberas, adhuc contaris Aegyptio suas carnum
ollas relinquere, ut manna te pascat eremus? At durum
est inquis a charissimorum consuetudine distrahi, amicorum
peruincere affectus. Eia Iodoce durum uocas, uide ne tu
mollis potius sis. Caue ne pueri ac puellae, quibus ista res
minime dura uisa est, his tibi uerbis insultent. Tu negas te
posse, quod nos potuimus? Et quo tibi barba, quo uirino
men, quo anni, quo eruditio? Tu uero tibi persuade ijs a-
micis nihil esse inimicum, qui salutem tuam aut impedire

aut remorari moliantur. Qui si errore peccant, aut amore insanunt, nū tu cupis una cum eis insanire? Sin consulto, atq; prudentes officiūt, q̄ amia iudicandi sunt, quū tibi nō optime cupiāt? Sed in carne inquis angelum agere humanis maius est uiribus. Postremo nō licere hominem suo more uiuere, sed oīa ex aliena sententia, uel potius libidine agere, dictu est quā factu procliuus. Istud quidē non ab uno, neq; enim me latet militiā esse uitā hoīs sup̄ terrā. Sed si qd negotij est, id omne propemodū in ipso tentandæ rei aggressu cōsistit, quē si strennue perurperis euasisti, iā olim uulgo dicūt Is mediū opus cōseāt q̄ recte æpit. At hic certe, cœpisse, prope admodū perfecisse est. Sed primi te terrent aditus. Habeo quo iſtam tibi trepidationē eximā. Egre ab seculi uoluptatibus auelleris, eternas delicias cogita. Nostrum institutū triste ac durū uidetur, perpetuos cruciatus aspice. Nihil te crutiabit quo perpetuos effugas cruciatus, nihil uoluptariū erit quo cœlestes uoluptates amittas. Postremo nihil erit arduū, quod sibi uehementer imperarit animus, nihil desperandū quod opitulante Christo moliaris Ca. XII.

I Am dudum uideo te componere sarinas, induere talaria, quo mox ad nos accurras. Verum ne nimium calidum hoc sit, paucis etiam mihi præmonendus es, ne tibi ueniat usu quod hodie multis uidemus accidere, quos ideo pœnitet suscepti instituti nostri, quod in hunc ueluti puteum, unde reditus non est, non descendunt, sed præcipitant sese. Ad Christi professionē

nemo cogitur, sed ab hoc nunquam resiliendum, sine quo nulla
omnino salutis spes. Ceterum in reliquis uitae institutis, quae
pro tempore reperiunt homines, quando tanta est corporum
atque animarum uarietas, tanta rerum humanarum omnium mutatio,
fortassis non expedit quatenus sic astringi, ut referre pedem
non liceat, modo quod mutatur magis faciat ad illius qui
mutat salutem. At quando aliter uisum est his, quorum ar-
bitrio gubernatur mundus, hoc arcu suspectius est aggredi-
endum negotium, quod semel aggresso liberum non sit muta-
re quod instituit. Olim monasteria nihil aliud erant, quam
secessus quidam bonorum uirorum, qui uel tædio uoluptatum
ac uitiorum, quibus id temporis hoc magis erat contamina-
ta uita mortalium, quod adhuc promiscue uiuerent ethni-
cum cum Christianis uel offensi seuitia persecutionum, reli-
ctis urbibus, in inuios montes se subducebant, angelicam
quandam uitam meditantes. Cultu uili, uictu tenui, quem
facile quæuis terra suppeditabat, quibus omne tempus
aut sacris hymnis, aut sanctæ lectioni, aut coelestibus
colloquijs, aut pijs precibus, aut charitatis officijs, qui-
bus ægroti aut hospites refocillabantur, aut innoxijs o-
peris, quibus egentes subleuabantur dabatur. Nec ali-
ud tum erat monachus, quam pure Christianus. Nec ali-
ud monasterium, quam grex ultro conspirans in pu-
rissimam Christi doctrinam. Aberat imperium, ultro præ-
uolabant omnes et freno magis erat opus quam calcaribus
Extremum illis supplicium erat, amica fraternaque corre-
ptio. Nunc pleraque monasteria medijs mundi uisceribus

31

admixta sunt, nec aliter extra mundū sunt, q̄ renes extra
corpus animantis. In quibus adeo non uiget disciplina
religionis, ut nihil aliud sint, q̄ scholæ impietatis in qui-
bus ne liceat quidem esse puros & integros. Quibus ti-
tulus cultusq; religionis, nihil aliud præstat, q̄ ut impuni-
tius liceat quicquid libet. Et quarum prudentiæ mundus
non credebatur suas culinas, his creditur, imò proditur ec-
clesiæ negotium. Est autem & inter ea, in quibus uiget
religionis disciplina, non nihil discriminis. Aliud uita in-
stitutum alijs atq; alijs magis congruit. Prius igitur te-
ipsum explores oportet, ut tibi notus, iudicio deligas uita
rationem non ignotam, & iuxta Pauli doctrinā oīa
probes, quod bonum est tibi teneas. Bona pars hominū
non ob aliud suscipit religionis professionem, q̄ ut uiuat
commodius, uentri suo consulens, non animo. Itaq; quos
in mundo frugalitatem & industriam docebat inopia
rei familiaris, in monasterijs ocio luxuiq; indulgent.
Quiq; in mundo tenues erant & humiles, in pauper-
tatis professione satraparum ac regum luxum strepitū
que imitantur. Et quibus unica uxore contentis ferenda
fuerant incommoda matrimonij, nunc gratis ac licenter
uoluntantur per omnia stupri genera. Quosq; prius le-
gum publicarum ac magistratuum metus cohercebat à
flagitijs, hoc præstat cuculla titulusque religionis, ut ex-
empti à ditione episcopi ac magistratuum peccent licen-
tius. Ita ficta paupertatis professione paupertas effra-
giunt, ficta castitatis professione libidini suæ consulunt

ficta obedientie professione perficiunt, ne cui cogantur obedire. Deniq; sunt quos casus aliquis conijcit in hoc uite genus, alium quia puella uehementer ambita potiri non contigerit, alium quia in tempestate, morbo, alio ue periculo metu percussus, tale quippiam nouerit. Nō nullos sodalis ante charus pertrahit ad uite cōsortium. Quidam improbis hortatibus, ueluti bubali naribus pertrahuntur in foueam. Quidam etiam huc protruduntur à parentibus impijs, aut tutoribus, quo se sumptu curaq; leuent, ij potissimum insidiantur etati simplici, cuiq; facile imponitur. Ego uero in totum dissuaserim, ne rudis etas inuoluatur instituto unde non possit explicari. Mature oportet esse Christianum, sero monachum, quanq̃ abunde monachus est, quisquis pure Christianus est. Neq; pauca sunt, quos superstitio, aut etiam stultitia deducit in monasterium ignaros quibus in rebus sita sit uera religio, ac pulchre sibi monachi uidentur, si angulum aut cucullā gesserint. Hos si conspicias sceleratores esse in professione religionis, quā fuerint in uita priore, mirum uideri non debet. Itaq; tu mi Iodocæ simul accognores, quid sit uera religio ubi tuū ingenium, corpus & animum exploraris, ubi genus uite despexeris tuis rebus accommodum, ubi nactus fueris sodalitiū, quod unanimiter conspirarit in Christum, eo te conferas, sed domi relictis omnibus huius mundi cupiditatibus. Alioqui frustra mundum reliqueris, si mundum tecum in ipsum attuleris monasteriū. Nihil omnino tecū efferas

Aegyptiarum deliciarum, si properas ad terram lacte
 ac melle manantem. Multi se credunt Antonios ac Pau-
 los esse, qui non scortantur, non saltant, nō inebriantur,
 cum toti madeant intus odio, liuore, cum scateant obtre-
 ctatione ac uirulentia linguæ, cum omni fastu turgeant
 cum morosi sint & intractabiles, cum sui sint amantes
 cum sui compendij gratia, palam adulētur primāpibus
 scientesq; ac prudentes sinant Christi gloriam oblitera-
 ri quo suæ gloriæ consulant. Infame crimē est incestus
 quā isti nec ab his absunt uitijs, sed hæc adulatio superat
 sexcentos incestus, & huius perniciēs latissime patet
 in uniuersum genus mortalium. Iam fortasse mihi dicēs
 tibi displicere monasteria omnia nec usq; reperiri apud
 hos gregem qui synceris animis conspirarit in Christiē
 Proinde tu sic mundum fac relinquas, ut innocentissi-
 mis quibusq; te adiungas, & in monasterio te esse puta
 ubicunq; uersaberis, inter eos qui ueritatem, qui pudē-
 citiam, qui sobrietatē, qui modestiam amant, qui crepāt
 qui moribus exprimunt. Nec imagineris tibi quicq; in
 uotis deesse, si uotum quod Christo professus es in bap-
 tismo, præstiteris. Neq; desideres Carmelitanum, aut
 Dominicalem cucullum, si candidam uestim in baptismo
 traditam conseruaueris incontaminatam. Neq; tibi dis-
 pliceas si non sis de grege Domūicalium, aut Carmeli-
 tarum, modo sis de grege uere Christianorum. Bene uale
 nepos optime.

F I N I S,

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.